

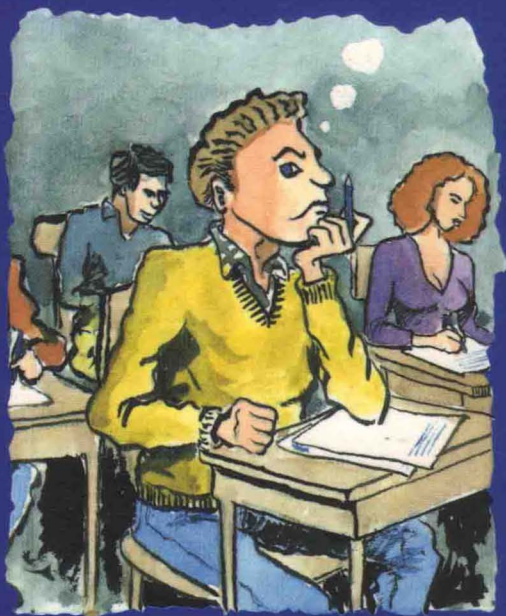
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΕ ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

“Φιλοκαλοῦμεν γὰρ μετ’
εὐτελείας...” Ὅτι οἶδα πῶς
τοῦτο μεταγλωττίζεται.

4η ΕΚΔΟΣΗ

Δώδεκα
κωμικογραφημένα
συντακτικά φαινόμενα

- Γλωσσάρι
- Συνοπτική θεωρία

ΚΕΙΜΕΝΑ: ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΑΛΚΟΣ — ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: ΝΟΤΗΣ ΚΑΤΣΕΛΗΣ

ΔΙΑΥΛΟΣ

copy for mytog.net by costasre

Στήν Σοφοῦλα,
τήν Βαγγελίτσα
καί τόν Σταῦρο

ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΑΛΚΟΣ - ΝΟΤΗΣ ΚΑΤΣΕΛΗΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΣΕ
ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ
Δ' ΕΚΔΟΣΗ
ΑΘΗΝΑ 1996

Κείμενα: Χρίστος Δάλκος — Σκίτσα: Νότης Κατσέλης
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΕ ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Copyright©, 1994

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΑΥΛΟΣ

Βαλτετσίου 10 & Ιπποκράτους, Αθήνα 106 80

Τηλ. & Fax: (01) 36.17.473

Δ' ΕΚΔΟΣΗ 1996

ISBN 960-7140-51-6

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Γιάννης Λεγκός

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ: Αγγελική Ζαφειράτου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ελένη Νταντή

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Κώστας Πλέτσας & Ζωή Κάραδαρη

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Γιώργος Ι. Βουρδαμής

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή του παρόντος βιβλίου ή μέρους αυτού, με οποιοδήποτε μέσο (φωτοτυπία, εκτύπωση, μικροφίλμ ή άλλη μηχανική ή ηλεκτρονική μέθοδο), χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικό σημείωμα του κειμενογράφου

Εισαγωγικό σημείωμα του σχεδιαστή

1ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ Ἐπρόσωπη σύνταξη	13
2ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ Ἐντικείμενο	19
3ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ Κατηγορούμενο	25
4ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ Κατηγορηματική μετοχή	31
5ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ Λοιπές μετοχές	37
6ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ Ὅμοιόπτωτοι προσδιορισμοί	43
7ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ Ἡ γενική ὡς ἑτερόπτωτος προσδιορισμός. Β' ὅρος συγκρίσεως.	49
8ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ Ἡ δοτική καί ἡ αἰτιατική ὡς ἑτερόπτωτοι προσδιορισμοί. Ἐπαρέμφατο τῆς ἀναφορᾶς.	55

9ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ	
Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ	61
10ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ	
Ἐμπρόθετοι προσδιορισμοὶ	67
11ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ	
Δευτερεύουσες προτάσεις	73
12ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ	
Ὑποθετικοὶ λόγοι	81
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	87
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ	101

Σημείωμα τοῦ κειμενογράφου

Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΝΑΙ μιά πρώτη προσπάθεια νά γίνη πιά ἐλκυστική ἡ διδασκαλία τοῦ συντακτικοῦ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἀπευθύνεται κυρίως στούς ἐκπαιδευτικούς καί τούς μαθητές, ἀλλά καί σέ κάθε ἄλλον Ἕλληνα τοῦ ὁποίου ἡ σχέση μέ τά ἀρχαῖα δέν εἶναι —οὔτε θέλει νά εἶναι— μουσειακή.

Οἱ συντελεστές τῆς παρούσας ἐργασίας ἐπιθυμοῦμε νά εὐχαριστήσουμε τούς Κωνσταντῖνο Δάλκο, Τασούλα Καραγεωργίου, Ἀρετή Μπουκάλα καί Παναγιώτη Γαρίδη γιά τίς συμβουλές καί τήν ποικίλη συμβολή τους στήν ἐκδοσὴ τοῦ παρόντος. Οἱ εὐθύνες γιά ὅποιεσδήποτε παραλείψεις, ἀτέλειες ἢ σφάλματα, ἀνήκουν ἀποκλειστικά σ' ἐμᾶς. Περιττό νά ποῦμε ὅτι ἡ θεωρητική πραγμάτευση τῶν συντακτικῶν φαινομένων ὑπῆρξε ἐσκεμμένα συνοπτική καί κατ' ἀνάγκην ἑλλιπέστατη. Σκοπός μας ἦταν νά δώσουμε ἓνα πρῶτο ἐρέθισμα καί ὄχι νά κατατριβοῦμε σέ λεπτομέρειες οἱ ὁποῖες, ὅταν γίνωνται αὐτοσκοπός, —ὅπως συνέβαινε συχνά μέ τό παλαιό σύστημα διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων— ἀπομακρύνουν τό μάθημα ἀπό τούς βασικούς του στόχους. Ἡ μονομερῆς ἐνασχόληση μέ τόν συντακτικό καί τόν γραμματικό τύπο, ἡ μακνῶδης τυπολατρία τοῦ παλαιοῦ συστήματος, μέ κανέναν τρόπο δέν ἀποτελεῖ τό πρότυπό μας. Ἀπ' τήν ἄλλη ὅμως μεριά, ὀφείλουμε νά ξεκαθαρίσουμε ὅτι καί ἡ «νέα» διδασκαλία, ἡ ὁποία, ἀντικαθιστῶντας τήν μία ὑπερβολή μέ μίαν ἄλλη, ὑποβαθμίζει τήν διδασκαλία τοῦ συντακτικοῦ, δέν μᾶς βρίσκει σύμφωνους.

Εἶν' ἀλήθεια ὅτι στόν τομέα τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας στό σχολεῖο, τά πράγματα δέν εἶναι ξεκαθαρισμένα, καί οἱ ἀπόψεις καί οἱ πρακτικές ποικίλλουν.

Σέ ἄλλες περιπτώσεις ἡ μηχανιστική ἐφαρμογή τοῦ προτύπου τῆς ἐπικοινωνιακῆς διδασκαλίας τῶν ζωντανῶν γλωσσῶν στήν διδασκαλία τῶν παλαιότερων μορφῶν τῆς γλώσσας μας (ἐνός τομέα πού δέν προσφέρεται σέ «ἐπικοινωνιακές» λύσεις) ὀδηγεῖ τελικά σέ ἀδιέξοδο.

Καί τοῦτο γιατί ὁ ἀνώριμος μαθητής τῆς Α' Γυμνασίου (ὁ ὁποῖος σημειωτέον δέν ἔχει ἔρθει σέ ἐπαφή οὔτε καν μέ κείμενα τῆς καθαρεύουσας) ἀδυνατεῖ πολλές φορές νά κατανοήσῃ κείμενα πού παρουσιάζουν συσσωρευμένες δυσκολίες, παρανοεῖ, κουράζεται καί ἐν τέλει καταλήγει στήν λύση τοῦ «περίπου», τοῦ «κατά προσέγγισιν», τοῦ «ὄ,τι πιάσῃ».

Ἡ ἀρχαία ἑλληνική δέν εἶναι ζωντανή γλῶσσα, καί ἐπομένως τό νά ἐφαρμόζουμε στήν διδασκαλία τῆς τήν ἴδια μεθοδολογία πού ἐφαρμόζεται καί στήν διδασκαλία τῆς νέας ἑλληνικῆς, δέν ἀποτελεῖ μεθοδολογική συνέπεια· δείχνει ἀντί-

θετα ὅτι δέν θέλουμε νά διαχωρίσουμε ἀνόμοια μεταξύ τους πράγματα πού ἀπαιτοῦν καί διαφορετική ἀντιμετώπιση.

Σέ ἄλλες πάλι περιπτώσεις τά συντακτικά φαινόμενα διδάσκονται μέ τέτοιον ρυθμό καί σειρά, ὥστε καί πάλι νά προκύπτουν προβλήματα. Εὐτυχῶς πού σέ πολλές περιπτώσεις ἡ εὐλογημένη (καί συκοφαντημένη) πρωτοβουλία τοῦ Ἑλληνα ἐκπαιδευτικοῦ παρεμβαίνει, ἀνατρέπει τήν «σειρά» καί τήν λογική τῶν βιβλίων τοῦ σχολείου καί μαθαίνει —ὅσο μπορεῖ— τά παιδιά γράμματα.

Ἐνα παράδειγμα ἀπό τό ἐγχειρίδιο τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν τῆς Α' Λυκείου δείχνει τί θέλουμε νά ποῦμε. Ἡδῆ στήν πρώτη ἐνότητα ὁ μαθητής ἐρχεται ἀντιμέτωπος μέ τήν φράση «τούτων ἔστι μὲν τεκμήρια ὄραν τά τρόπαια». Τό ἐγχειρίδιο περιορίζεται στό ἐρμηνευτικό σχόλιο: «ἔστι(ν) ὄραν: εἶναι δυνατό νά δη κανεῖς», παρ' ὄλο πού γνωρίζει βέβαια ὅτι ὁ μαθητής δέν ἔχει ἰδέα οὔτε ἀπό ἀπαρέμφατα, οὔτε ἀπό ἀπρόσωπη σύνταξη, οὔτε ἀπό συνηρημένα ρήματα τῆς ἀρχαίας. Πρόκειται λοιπόν γιά μιά ἔμπρακτη ἐφαρμογή τοῦ δόγματος τῆς «ἄμεσης ἐπαφῆς μέ τό ἴδιο τό κείμενο», τῆς χωρίς γραμματικοσυντακτικά σχόλια «λειτουργικῆς» διδασκαλίας τοῦ ἀρχαίου λόγου. Εἶναι αὐτό πού στήν πύο ὠμή —ἀλλά καί πύο καίρια— γλῶσσα τῆς ἐκπαιδευτικῆς «πιάτσας» θά ὠνομαζόταν «ὀ, τι πιάση ὀ μαθητής».

Ἄς δοῦμε ὁμως —στήν περίπτωση καί μόνο ἔστω τοῦ «ὄραν»— τί «πιάνει» ὀ μαθητής. Ὁ μαθητής λοιπόν «πιάνει»: «ὄρ-». Αὐτό σημαίνει ὅτι ἐφ' ὄσον ἔχει τήν στοιχειώδη ἱκανότητα νά συσχετίση τό θέμα τοῦ «ὄραν» μέ τήν ἔννοια «βλέπω», ἀπό κεί καί πέρα, ὄπου συναντᾶ ὄρων, ὄρωσα, ὄρώμενος, ὄρα, ὄρα κ.λπ., θά μεταφράζη ἀνάλογα μέ τό πῶς «τοῦ πάει καλλίτερα» (: ἡ αἰώνια μαθητικῆ «μαντεψιά») «βλέπει», «βλέποντας», «νά δη» καί ὀ, τι ἄλλο τέλος πάντων ἔχει σχέση μέ τήν ὄραση, ἀδιαφορῶντας γιά τό ἂν ἔχη μπροστά του μετοχή, ἀπαρέμφατο, ἢ κάποιον ἄλλο τύπο.

Καί θά πρέπη ἐδῶ νά τονισθῆ ὅτι τά πρῶτα αὐτά «μεταφραστικά» του βήματα εἶναι κρίσιμα, κρίνουν στήν οὐσία τό ἂν θά προσπαθῆσῆ ἦδη ἀπ' τήν ἀρχή νά καταλάβῆ τί καί πῶς μεταφράζει, ἢ θά στραφῆ στήν λύση τῆς μηχανικῆς ἀποστήθισης στήν ὄποια τόν στρέφει —ἔστω καί μή θέλοντας— τό βιβλίο.

Ἡ ὑπόθεση παρουσιάζει πλεῖστες ὄσες ὁμοιότητες μέ τά προβλήματα πού παρουσιάζονται κατὰ τήν διδασκαλία τῆς ἀνάγνωσης. Τό «ὀλιστικό» πρότυπο τῆς ἀνάγνωσης λέξεων-συνόλων, ἀντί τῆς πρακτικῆς τοῦ συλλαβισμού, ἔχει ἀποτύχει ὄπου ἐφαρμόστηκε, γιάτί τά θέσφατα τῆς μορφολογικῆς ψυχολογίας ἀποδείχθηκαν ἀστήριχτα. Ἄς παραδεχθοῦμε ἐπί τέλους ὅτι ὀ ἄνθρωπος πρῶτα συλλαμβάνει τά μεμονωμένα στοιχεῖα τῆς πραγματικότητας (γράμματα, συλλαβές, —ἢ, στήν περίπτωση τοῦ συντακτικοῦ, στοιχειώδεις συντακτικές

δομές—) καί κατόπιν τά εὐρύτερα σύνολα, παρ' ὄλο πού δέν «φαίνεται» νά εἶναι ἔτσι σέ ὄλους τούς μελετητές τῆς ἐπιφανείας τῶν πραγμάτων (οἱ ὅποιοι συχνά θεωροῦν ὡς δεδομένη καί «ἐμφυτη» μιά γνώση πού κατακτήθηκε «ἀφανῶς» μέν, ἀλλά μέ κόπο καί καιρό).

Ἔτσι συμβαίνει καί μέ τό συντακτικό, τήν μετάφραση κ.λπ. Τό νά ἀφεθοῦμε στήν ἐμπειρική λογική τῆς «κατά προσέγγισιν» κατανόησης σημαίνει —εἰδικά στήν περίπτωση τῆς ἀρχαίας γλώσσας— ὅτι ἐμποδίζουμε τούς μαθητές νά βάλουν μιά τάξη στό χάος τῶν ποικίλων ἐρεθισμάτων τῆς γλωσσικῆς ἐμπειρίας, καί τούς ὀδηγοῦμε μέ μαθηματική ἀκρίβεια σ' αὐτό πού, ὑποτίθεται, ἀντιπαλεύομε: στήν μηχανική ἀποστήθιση καί τά παράγωγά της.

X. Δάλκος
Κειμενογράφος

Σημείωμα του σχεδιαστή

ΗΤΑΝ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΔΕΚΑ περίπου χρόνια όταν ο Χρίστος Δάλκος μου πρότεινε να του σχεδιάσω ένα κόμικ, για να διδάξει καλύτερα το μάθημα του Συντακτικού στο σχολείο που ήταν καθηγητής. Έκτοτε, όταν το έκρινε σκόπιμο, μου έφερνε ένα σενάριο γραμμένο στα αρχαία και ένα κόμικ σχεδιαζόταν για σχολική χρήση. Ποτέ, σ' εκείνη την περίοδο, δεν είχαμε σκεφτεί να βγάλουμε βιβλίο μ' αυτή τη δουλειά. Ήταν κάτι το οποίο, αφ' ενός, ευχαριστούσε εμάς τους ίδιους και, αφ' ετέρου, νιώθαμε ότι πρόσφερε σημαντικά στην κατανόηση του συντακτικού της αρχαίας ελληνικής γλώσσας από τα παιδιά. Η απόφαση να εκδώσουμε το συντακτικό που έχετε στα χέρια σας ελήφθη περίπου τέσσερα χρόνια πριν και αφού προηγουμένως, το 1984, είχε εκδοθεί από τις εκδόσεις «Διαδρομές» το κόμικ «Φόνος στην Κεντρική Επιτροπή» (Ο Μονταλμπάν ήρθε δεύτερος!) σε σενάριο του Χ. Δάλκου και σχέδιο δικό μου. Από την απόφαση ως την υλοποίηση η απόσταση είναι μεγάλη προκειμένου για ανθρώπους οι οποίοι δεν έχουν αντιληφθεί την έκδοση αυτή ως «επάγγελμα», αλλά ως τη μοιραία κατάληξη μιας δουλειάς που έφτασε στην ολοκλήρωσή της.

Παραδίδουμε στην κρίση σας αυτή τη δουλειά μας. Προσωπικά αισθάνομαι ότι έχω χάσει κάτι σημαντικό στα σχολικά μου χρόνια, όταν διδάχτηκα τα Αρχαία Ελληνικά με έναν τελείως στεγνό τρόπο και χωρίς ένα βοήθημα σαν κι αυτό. Ίσως —αν το είχα τότε— να ήμουν σε θέση να χρησιμοποιώ σήμερα και άλλη εκδοχή της ορθογραφίας μας, πλην της μονοτονικής.

Ο σχεδιαστής
Νότης Κατσέλης

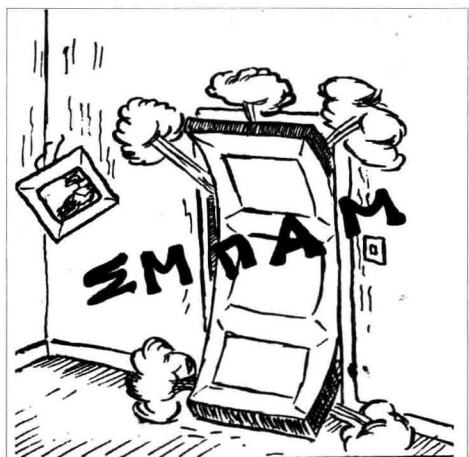
1^ο

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ
ΑΠΡΟΣΩΠΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

ΑΠΡΟΣΩΠΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

τηνικάδε: αυτή τήν ώρα (τόσο νωρίς, πρβλ. τήν γνωστή ερώτηση του Σωκράτη στον Κρίωνα)

ἀφίξαι: ἤρθες, ἔφθασες· ἅ' ἐν. πρ. ὄριστ. Παρακ. τοῦ ρ. ἀφικνοῦμαι (= φθάνω)

οἶσθα: ξέρεις, γνωρίζεις· ἅ' ἐν. πρ. ὄριστ. Ἦνεστ. τοῦ ρ. οἶδα (=γνωρίζω)

χρῆ: πρέπει

ὀψέ: ἀργά

διατρίβειν: ἀπαρ. Ἦνεστ. τοῦ ρ. διατρίβω (=ζῶ, περνᾶω τόν καιρό μου)

δοκεῖ: φαίνεται

εἰκός ἐστι: εἶναι φυσικό

φοιτᾶν: ἀπαρ. Ἦνεστ. τοῦ ρ. φοιτᾶω (=συχνάζω)

ἐγεροθῆναι: ἀπαρ. Παθ. Ἦορ. τοῦ ρ. ἐγείρομαι (=σηκώνομαι)

ἔστι+ἀπαρέμφατο: εἶναι δυνατόν

καθεύδειν: ἀπαρ. Ἦνεστ. τοῦ ρ. καθεύδω (=κοιμᾶμαι)

μέλει μοί τινος: μέ μέλει γιά κάτι, ἐνδιαφέρομαι γιά κάτι

ἐσθίειν: ἀπαρ. Ἦνεστ. τοῦ ρ. ἐσθίω (=τρῶω)

κῆδει: φροντίζεις, ἐνδιαφέρεσαι· ἅ' ἐν. πρ. ὄριστ. Ἦνεστ. τοῦ ρ. κῆδομαι (=φροντίζω, ἐνδιαφέρομαι)

φής: λές· ἅ' ἐν. πρ. ὄριστ. Ἦνεστ. τοῦ ρ. φημί (=λέω, ἰσχυρίζομαι)

δεινόν ἐστιν: εἶναι φοβερό

τοιάδε: τέτοια

ὥς χαλεπόν ἐστιν: πόσο δύσκολο εἶναι

ἐξόν: ἂν καί εἶναι δυνατόν· μτχ. οὐδετέρου τοῦ Ἦνεστ. τοῦ ρ. ἐξέστι (=εἶναι δυνατόν)· αἰτιατική ἀπόλυτος

προσῆκειν: ἀπαρ. τοῦ ἀπρόσωπου ρ. προσήκει (=ἀρμόζει)

σκοπεῖν: ἀπαρ. Ἦνεστ. τοῦ ρ. σκοπέω-ῶ (=σκέπτομαι, ἐξετάζω)

ἔδει: ἔπρεπε· γ' ἐν. πρ. ὄριστ. Παρατ. τοῦ ρ. δεῖ (=πρέπει)

«Τέκνον ἐμόν ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων»: στερεότυπη ἔκφραση, συγνή στον Ὅμηρο (α 64, ε 22 κ. ἄ.), πού σημαίνει: «Τέκνο μου, ποιός λόγος ἔφυγε ἀπ' τόν φραγμό τῶν δοντιῶν σου;»

«Ἄξιόν ἐστιν μακαρίζειν σε τήν Θεοτόκον»: ἀπ' τήν ἐκκλησιαστική ὕμνογραφία: ἀξίζει νά καλοτυχίζη κανείς ἐσένα, τήν Θεοτόκον

οὐκ ἐστιν: δέν εἶναι δυνατόν

ἄπειμι: ἀπέρχομαι, φεύγω

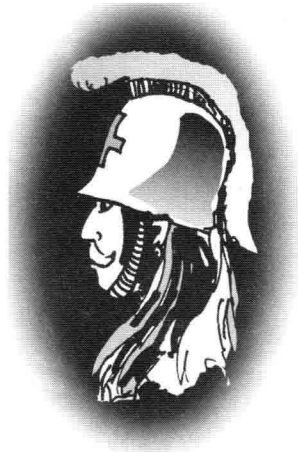
Υποκείμενο

*

- ❖ **Υποκείμενο ρήματος** λέγεται εκείνο για το οποίο γίνεται λόγος στην πρόταση. Συνήθως το βρίσκουμε ρωτώντας «ποιός;». Π.χ. «ὁ Σωκράτης ἐστὶ σοφός» (Υ': Ὁ Σωκράτης).
Τό υποκείμενο τοῦ ρήματος τίθεται σέ πτώση ὀνομαστική.
- ❖ **Ἀττική σύνταξη:** Ὅταν τό υποκείμενο εἶναι ἀριθμοῦ Πληθυντικοῦ καί γένους οὐδετέρου, τό ρῆμα τίθεται στόν Ἑνικό, π.χ. «τά παιδιά παίζει» (ἀντί: τά παιδιά παίζουν). Τό φαινόμενο αὐτό ὀνομάζεται ἀττική σύνταξη.
- ❖ **Υποκείμενο ἀπροσώπων ρημάτων καί ἐκφράσεων.** Τά ἀπρόσωπα ρήματα (χρή, δεῖ, ἔξεστι, δοκεῖ κ.λπ.) καί οἱ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις (οἶόν τ' ἐστὶ, ἀνάγκη ἐστὶ, χαλεπόν ἐστὶ, ἄξιόν ἐστὶ κ.λπ.) παίρνουν υποκείμενο ἀπαρέμφατο, π.χ. «χρή μελετᾶν» (τί χρή; Υ': μελετᾶν).
- ❖ **Υποκείμενο ἀπαρεμφάτου:** Τό υποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου τίθεται σέ ὀνομαστική ἅμα εἶναι ἴδιο μέ τό υποκείμενο τοῦ ρήματος (ταυτοπροσωπία). Π.χ. «Βούλομαι ἐλθεῖν» (ἐγώ βούλομαι, ἐγώ ἐλθεῖν). Τό υποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου τίθεται σέ Αἰτιατική ὅταν εἶναι διαφορετικό ἀπό τό υποκείμενο τοῦ ρήματος (έτεροπροσωπία), π.χ. «Βούλομαί σε ἐλθεῖν» (ἐγώ βούλομαι, ἐσύ νά ἐλθῆς, ἐπομένως τό υποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου σέ Αἰτιατική: σε).
Στά ἀπρόσωπα ρήματα καί ἐκφράσεις τό υποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου τίθεται πάντα σέ Αἰτιατική γιατί σ' αὐτή τήν περίπτωση ἔχουμε πάντα ἑτεροπροσωπία, μιᾶς καί τό ἀπαρέμφατο δέν μπορεῖ νά ἔχη υποκείμενο τόν ἑαυτό του. Π.χ. «χρή με μελετᾶν» (Υ' τοῦ χρή: μελετᾶν. Υ' τοῦ μελετᾶν: με).
- ❖ **Υποκείμενο μετοχῆς:** Τό υποκείμενο τῆς μετοχῆς τίθεται στήν ἴδια πτώση πού εἶναι καί ἡ μετοχή, π.χ. «ἐλθόντων τῶν Ἀθηναίων» (Υ' τοῦ ἐλθόντων: τῶν Ἀθηναίων).
Στίς ἑναρθρες ἐπιθετικές μετοχές, θεωρεῖται υποκείμενο τό ἄρθρο: π.χ. «οἱ πεινῶντες» (Υ': οἱ).

2^ο

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

2^ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

Συνήγαγον, ὦ ἄνδρες στρατηγοί,
ὑμᾶς εἰς συνέδριον
ἕνεκεν τοῦ....

... βουλεύσασθαι μὴ
ἀνάγειν τὰς ναῦς καὶ
αὐτοῦ μένειν!

Οὐκ οἶδα, ὦ θεμιτόκεις, ὅτι ἐν τοῖς ἀγῶσι
τοὺς προεξανιδωμένους ῥαψίζουσι;

Ναί, ἀλλὰ τοὺς ἀπολειφθέντας, ὦ
Εὐρυβίδη, οὐ στεφανοῦσιν.

Πάταξον μὲν,
ἄκουσον δέ!

Ἐν σοὶ νῦν ἔστι σῶσαι τὴν Ἑλλάδα·
μὴ ἀπάρης τὰς ναῦς ἀπὸ Σαλα-
μίνος πειθόμενος τοῖς λόγοις τού-
των, ἀλλ' ἔκοι πειθου καὶ ναυμα-
χίαν ποιεῖ ἐνταῦθα.

Τό χαρ ἐν πελάγει ἀναπεπτημένῳ ναυμαχεῖν οὐκ ἡμῖν
εὐμφερεῖ ναῦς ἔχουσι βαρυτέρας καὶ ἀριθμῶν ἑλάσσονας.
Ἴν' ἂν δὲ Σαλαμῖνα ἀπολέβης, ἔψεται τῶ τῶν βαρβάρων
ναυτικῶ καὶ ὁ πέλος στρατός καὶ οὕτω αὐτὸς ἄξει
αὐτοὺς ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Ἦν δ' ἂν ἐγὼ λέγω ποιήσης, ῥαδίως
τῶν πολεμίων κρατήσομεν, ἐν δ' ἐνὶ
συμβάλλοντες ναυαί ὀλίγαις πρὸς
πολλάς.

Καλὰ λέει, ὦρ', ὁ
καπετάνιος. Κι ἐγὼ
στὰ στενά τὸν
ἐθαύρεσα τὸ Δρόιχαρι.

Τί, ὦ Εὐρυβιάδη, εἶχαν αὐτὸν οὐ
κελεύεις, πρὸς δ' ἐπιμηκρῖσαι ἕως
ἄνδρα πατριῶτα οὐκ ἔχοντα, ὅς οὐκ
ἄρθως διδάσκει τοὺς ἔχοντας ἔγκα-
ταλίπειν τὰς ἑαυτῶν πατριῶτας;

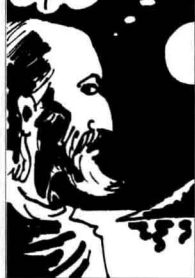
Ἡμεῖς, ὦ Ἀδείμαντε, τὰς μὲν οἰκίας καὶ
τὰ τεῖχη καταλελοιπίμεν οὐκ ἀξισύτες
ἀψύχων ἔνεκα δουλεύειν, πόλιν δ' ἔχομεν
μέγα δυναμένην, τὰς διακοσίας τριήρεις,
αἱ ἡμᾶς μέλλουσι ὄψειν.

Ἐάν δ' ἀπέλυτε δεύτερον ἡμᾶς προδόντες, ἡμεῖς
μὲν ἀναλαβόντες γυναῖκας τε καὶ τέκνα, εἰς ἄλλην
πατριῶτα κομιούμεθα οὐ χειρόνα ταύτης ἢς ἀπο-
στερηθήσομεθα: ἡμεῖς δ' ἐσφακῶν τοιῶνδε εἴσθη-
θέντες, μεμνῆσθε τῶν ἐμῶν λόγων.

Ἐάν ἡμᾶς ἀπολι-
πόντες οἰκωνταί,
δέδοικα μὴ δεῖν
παύμεν καὶ τὰ
ἔσχατα κινδυνε-
ύωμεν.

Τί οὖν δοκεῖ σοι ὦ Εὐρυβιάδη;

Θέλω τὸν θεμιστολέα ὁρᾶν λέγειν
καὶ ψηφισομαι...

... μένειν ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἀμύνε-
σθαι τοὺς ἐξ ἀκατολῶν βαρβάρους.

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

συνήγαγον: α' έν. πρ. όριστ. ἸΑορ. β' τοῦ ρήματος συνάγω (= συνάζω, συναθροίζω, συγκαλῶ)

ἐνεκέν τινος (ἢ ἐνεκά τινος): ἐξ αἰτίας τινός, χάριν τινός

βουλεύσασθαι: άπαρ. μέσου ἸΑορίστου τοῦ ρ. βουλεύω (= συσκέπτομαι, αποφασίζω)

τάς ναῦς: αἰτ. πληθ. τοῦ οὐς. ἡ ναῦς (γεν.: τῆς νεώς): τό πλοῖο.

ἀνάγειν: άπαρ. ἸΕνεστ. τοῦ ρ. ἀνάγω (ναῦν): ὁδηγῶ τό πλοῖο στά ἀνοιχτά.

αὐτοῦ: ἐδῶ τό νεοελληνικό «αὐτοῦ» καί «εὐτοῦ»

προεξανισταμένοις: μτχ. ἸΕνεστ. τοῦ ρ. προεξανίσταμαι (προκειμένου περί ἀγώνων: ξεκινῶ πρίν δοθῆ τό σύνθημα)

ἀπολειφθέντας: μτχ. παθ. ἸΑορίστου τοῦ ρ. ἀπολείπομαι (= ὑπολείπομαι, μένω πίσω)

ἐν σοί ἐστι: εἶναι στό χέρι σου, ἐξαρτάται ἀπό σένα

πειθόμενος: μτχ. ἸΕνεστ. τοῦ ρ. πείθομαι (τινι): πείθομαι, ὑπακούω σέ κάποιον, συμμορφώνομαι πρός ὅσα μοῦ λέει κάποιος

ἀπάρης: β' έν. πρ. ἸΎποτ. ἸΑορίστου τοῦ ρ. ἀπαίρω (= σηκώνω καί ἀπομακρύνω, μεταφέρω, ὁδηγῶ μακριά, «παίρνω»)

ἀναπεπταμένος: μτχ. μεσ. Παρακ. τοῦ ρ. ἀναπετάννυμι καί ἀναπετανύω: ἀναπτύσσω, ἀνοίγω, ἀπλώνω. ἸΑναπεπταμένον πέλαγος: ἀνοιχτό πέλαγος

ἔχουσι: ὁστ. πληθ. τῆς μτχ. ἸΕνεστ. τοῦ ρ. ἔχω

ἐλάσσονας ναῦς: λιγότερα πλοῖα

ἔψεται: γ' έν. πρ. όριστ. Μέλλ. τοῦ ρ. ἐπομαί (τινι): ἀκολουθῶ κάποιον

αὐτός ἄξεις: ἐσύ ὁ ἴδιος θά ὁδηγήσης· ἄξεις: β' έν. πρ. όριστ. Μέλλ. τοῦ ρ. ἄγω (= ὁδηγῶ)

ὀφδίως: εὐκόλα

συμβάλλοντες: συμπλεκόμενοι, συγκρουόμενοι

σιγᾶν: άπαρ. ἸΕνεστ. τοῦ ρ. σιγάω-ῶ (= σιωπῶ)

κελεύεις: διατάξεις, προτρέπεις

ἐπιψηφίζεις: άπαρ. ἸΕνεστ. τοῦ ρ. ἐπιψηφίζω (= θέτω ζήτημα σέ ψηφοφορία)

ἔῃς: ἀφίνεις, ἐπιτρέπεις· β' έν. πρ. όριστ. ἸΕνεστ. τοῦ ρ. ἐάω-ῶ (= ἀφίνω)

ἀξιούντες: μτχ. ἸΕνεστ. τοῦ ρ. ἀξιώω-ῶ: θεωρῶ, κρίνω ἄξιον. Οὐκ ἀξιώ δουλεύειν: δέν θεωρῶ ὅτι ἀξίζει νά ὑποδουλωθῶ, νά γίνω δοῦλος.

κοιμούμεθα: α' πληθ. πρ. όριστ. μέσ. Μέλλ. τοῦ ρ. κοιμίζω: θά μεταφέρουμε, θά πάρουμε μαζί μας, θά ἐξασφαλίσουμε, θά διασώσουμε

οὐ χείρονα: ὄχι χειρότερη, καλλίτερη

ἐάν ἀπολιπόντες οἴχονται: ἂν μᾶς ἀφήσουν καί φύγουν

δέδοικα: Παρακειμένος μέ σημασία ἸΕνεστῶτος: φοβάμαι

τί δοκεῖ σοι: τί σοῦ φαίνεται (καλό), τί ἀποφάσεις

Ἀντικείμενο

❖ Ἄντικείμενο εἶναι αὐτό στό ὁποῖο μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου. Συνήθως τό βρίσκουμε ρωτῶντας «τί:» (ποιόν;) π.χ. Ὁ Κλέαρχος ἔπαιεν τούς στρατιώτας (Α: τούς στρατιώτας).

Τό ἀντικείμενο τίθεται σέ μιά ἀπ' τίς τρεῖς πλάγιες πτώσεις (γενική, δοτική, αἰτιατική) καί κανονικά εἶναι ὄνομα οὐσιαστικό. Μπορεῖ ὅμως νά εἶναι καί κάθε ἄλλο μέρος τοῦ λόγου ἢ καί ὀλόκληρη πρόταση, ὅταν ἐπέχη θέση οὐσιαστικοῦ.

❖ Ὅταν ἡ ἔννοια τοῦ ρήματος συμπληρώνεται μέ ἓνα μόνο ἀντικείμενο, τότε τό ρῆμα ὀνομάζεται **μονόπτωτο** (π.χ. ἀδικῶ *τινα*), ἐνῶ ὅταν συμπληρώνεται μέ δύο ἀντικείμενα, ὀνομάζεται **δίπτωτο** (π.χ. δίδωμι *τινί τι*).

❖ Μέ γενική συντάσσονται τά ρήματα τά σημαντικά μνήμης, λήθης, φροντίδος, μετοχῆς, πλησμονῆς, στερήσεως, ἐξουσίας, κ.λπ., π.χ. δέσποτα μέμνησο τῶν Ἀθηναίων.

Μέ δοτική συντάσσονται τά ρήματα πρέπειν, ἀρμόζειν καθώς καί τά σημαντικά προσεγγίσεως, συναντήσεως, ἀκολουθίας, ἰσότητος, ὁμοιότητος κ.λπ., π.χ. φιλοσόφῳ ἔοικας ὦ νεανίσκε.

Τά δίπτωτα ρήματα μποροῦν νά συντάσσωνται:

- μέ δύο αἰτιατικές (π.χ. οὐ τοῦτο ἐρωτῶ σε),
- μέ αἰτιατική καί γενική (π.χ. ἐπλήρωσε τήν φιάλην ὕδατος),
- μέ αἰτιατική καί δοτική (π.χ. ἡ μωρία δίδωσιν ἀνθρώποις κακά) ἢ
- μέ γενική καί δοτική (π.χ. μετεσχῆχαμεν ὑμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων).

❖ **Σύστοιχο ἀντικείμενο.** Ὅταν τό κατ' αἰτιατική ἀντικείμενο φανερώνη τό περιεχόμενο τῆς ἐνεργείας τοῦ ρήματος (π.χ. κινδυνεύω τόν ἔσχατον κίνδυνον), ὀνομάζεται **σύστοιχο ἀντικείμενο**.

Ὅταν παραλείπεται τό σύστοιχο ἀντικείμενο, τήν θέση του παίρνει ὁ ἐπιθετικός του προσδιορισμός, ὁ ὁποῖος συνήθως ἐκφέρεται κατ' οὐδέτερο γένος πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, π.χ. ἡ πόλις μέγάλα ζημιάσεται (= μέγάλην ζημίαν ζημιάσεται).

❖ **Τό ἀπαρέμφατο ὡς ἀντικείμενο** μπορεῖ νά εἶναι εἰδικό (μεταφράζεται μέ τό «ὄτι») ἢ τελικό (μεταφράζεται μέ τό «νά»).

Τό εἰδικό ἀπαρέμφατο ἐξαρτᾶται ἀπό ρήματα λεκτικά καί δοξαστικά (λέγω, νομίζω κ.τ.τ.) π.χ. «ἔλεγον οὐκ εἶναι αὐτόνομοι», ἐνῶ τό τελικό ἀπό ρήματα βουλευτικά, δυνητικά, προτρεπτικά, ἀπαγορευτικά κ.ἄ. (βούλωμαι, δύναμαι, κελεύω, ἀπαγορεύω κ.τ.τ.) π.χ. «οἱ στρατιῶται οὐκ ἐδύναντο καθεύδειν».

3^ο

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

σκόλια: ᾄσματα πού τραγουδιούνταν ἐναλλάξ ἀπὸ τοὺς συμποσιαστές στὰ συμπόσια

κρονόληθοι: «ξεμωραμένοι» (συνήθως γιὰ γέροντες)

κονδόν: κοντό

τῶν ἐπιχωρίων: ἀπὸ τοὺς ντόπιους

ὑπτιος: ἀνάσκελα

τόν καῦκον: ξύλινο ποτήρι. Ἡ φράση εἶναι ἀπὸ περιπαιχτικό ᾄσμα πού

τραγουδοῦσαν οἱ Βυζαντινοὶ στὸν αὐτοκράτορα Φωκά (602 - 610 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος, ὡς φαίνεται, ἦταν γερό ποτήρι

Σκύθαι: ἐδῶ, τὸ ἀρχαῖο ἀντίστοιχο τῶν σημερινῶν ἀστυνομικῶν. Οἱ Σκύθαι ἐκτελοῦσαν στὴν ἀρχαία Ἀθῆνα χρέη ὀργάνων τῆς τάξεως

τιμιώτερον: πολυτιμότερο

ἦρθη: γ' ἐν. πρ. ὀριστ. Παθ. Ἰ. Λορ. τοῦ ρ. αἶρομαι (=ὑψώνομαι)

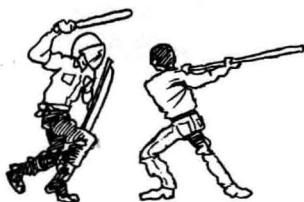

Κατηγορούμενο

Τό κατηγορούμενο προσδιορίζει τό υποκείμενο μέ τήν μεσολάβηση ενός ρήματος πού όνομάζεται *συνδετικό* (είμι, γίγνομαι, φαίνομαι, νομίζομαι, δοκῶ, καθίσταμαι κ.τ.τ.), π.χ. «ὁ Σωκράτης ἐστί σοφός». Ἐπειδή προσδιορίζει τό υποκείμενο, τό κατηγορούμενο τίθεται συνήθως σέ Ὀνομαστική.

- **Ἐπιρρηματικό κατηγορούμενο.** Μετά ἀπό ρήματα πού φανερώνουν κίνηση, ἀκολουθεῖ ἀρκετές φορές ἓνα κατηγορούμενο πού ἔχει ἐπιρρηματική σημασία καί φανερώνει συνήθως τόπο, χρόνο, τρόπο, σειρά, π.χ. «οἱ στρατιῶται ἐσκήνουν ὑπαίθριοι» (= στήν ὑπαιθρο).
- **Προληπτικό κατηγορούμενο (ἢ τοῦ ἀποτελέσματος).** Μετά ἀπό ρήματα πού φανερώνουν αὐξηση, ἐξέλιξη (αἴρομαι, αὐξάνομαι, τρέφομαι κ.ἄ.) τίθεται κατηγορούμενο πού μεταφράζεται μέ τό «ὥστε νά...», π.χ. «τό ὄνομα τοῦ Φιλίππου ἠῤῥητο μέγα» (ὥστε νά γίνη μεγάλο).
- **Κατηγορούμενο στό ἀντικείμενο.** Μερικά ρήματα ὅπως ποιῶ, ὀνομάζω, νομίζω, διορίζω, αἰροῦμαι (ἐκλέγω) κ.λπ. παίρνουν δίπλα στό κατ' Αἰτιατική ἀντικείμενό τους δεύτερη Αἰτιατική πού εἶναι κατηγορούμενο τῆς πρώτης, δηλαδή εἶναι κατηγορούμενο στό ἀντικείμενο, π.χ. «πάντων δεσπότην ἑαυτόν πεποίηκεν».
- **Γενική κατηγορηματική.** Μερικές φορές, ἀντί τό κατηγορούμενο νά τεθῆ σέ Ὀνομαστική, τίθεται σέ Γενική. Αὕτη ἡ Γενική ὀνομάζεται Γενική κατηγορηματική. Π.χ. «Ἴπποκράτης ὁδε ἐστί τῶν ἐπιχωρίων» (= ἓνας ἀπό τούς ντόπιους, ντόπιος). Ἡ Γενική κατηγορηματική μπορεῖ νά εἶναι Διαιρετική, Ἀξίας, Ὑλης, Ἰδιότητας, Κτητική. Στό συγκεκριμένο παράδειγμα ἡ Γενική «τῶν ἐπιχωρίων» χαρακτηρίζεται ὡς «Γενική κατηγορηματική Διαιρετική».

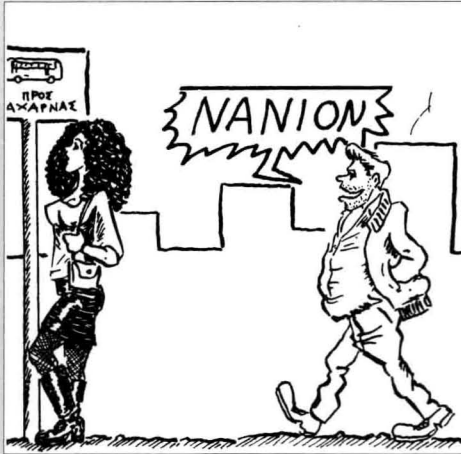
4^ο

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ

ΜΕΤΟΧΗ

ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

Μείνον! Μέννηται ἀκούσασά σου
λέγοντος περί γάμων!

Οἴμοι! Οὐδεμίαν εὐραὴν ἔχω γυναῖκα
πῶποτ' ἔμφρονα καθεστηκυῖαν! Σ

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

νανίον: ὑποκοριστικό τοῦ νάνος (= κουκλί, μανούλι)

οἰγήσει: β' ἐν. πρ. ὀριστ. Μέλλ. τοῦ ρ. οἶχομαι (= ἔχω ἀπέλθει). Οἶχομαι ἀπιών: ἔχω φύγει, εἶμαι ἤδη ἀφαντος.

καλή: ὠραία

λοιδορομένη: νά ὑβρίζωμαι, νά κακολογοῦμαι: λοιδορῶ: ὑβρίζω, κακολογῶ, κοροϊδεύω

ἐρῶν: μτχ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. ἐράω-ῶ (= ἀγαπῶ, εἶμαι ἐρωτευμένος)

ἔρο' ἐς κόρακας: «ἄει στόν κόρακα», «ἄει χάσου»: ἔρρω: χάνομαι, πάω κατά διαόλου

ἴσθι: γνώριζε, ἔχε ὑπ' ὄψη σου: β' ἐν. πρ. προστ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. οἶδα (= γνωρίζω)

γῆμαι: ἀπαρ. Ἄορ. τοῦ ρ. γαμέω-ῶ (= νυμφεύομαι)

πώποτε: ποτέ ἕως τώρα

καθεστηκυῖαν: μτχ. Παρακ. τοῦ ρ. καθίσταμαι

Κατηγορηματική μετοχή

*

Μεταφράζεται με τό ὄτι, νά, πού, π.χ. «Ἴσθι ἀνόητος ὢν» (γνώριζε ὅτι εἶσαι ἀνόητος). Μέ κατηγορηματική μετοχή συντάσσονται:

- ❖ Τά ρήματα: εἶμί, τυγχάνω, λανθάνω, διάγω, διαγίγνομαι, διατελῶ, οἶχομαι, φθάνω, φανερός εἶμι, δῆλός εἶμι. Στήν περίπτωση αὐτή ἡ μετοχή μεταφράζεται συνήθως μέ ρῆμα, καί τό ρῆμα μέ ἐπίρρημα. Π.χ. «ἐλάνθανε τρεφόμενον τό στράτευμα»: ἐτρέφετο λάθρα (κρυφά) τό στράτευμα
- ❖ Τά ἐνάρξεις, λήξεις, καρτερίας, ἀνοχῆς, καμάτου σημαντικά (π.χ. ἀρχομαι, παύομαι, καρτερῶ, ὑπομένω, ἀνέχομαι κ.τ.τ.)
- ❖ Τά αἰσθήσεως, γνώσεως, μαθήσεως, μνήμης σημαντικά (π.χ. αἰσθάνομαι, ὄρῶ, ἀκούω, οἶδα, μέμνημαι κ.τ.τ.)
- ❖ Τά ἐλέγχου, δεῖξεως, ἀγγελίας σημαντικά (π.χ. ἐξελέγχω, δείκνυμι, ἀγγέλλω κ.τ.τ.)
- ❖ Τά ψυχικοῦ πάθους σημαντικά (π.χ. χαίρω, ἠδομαι, ἀχθομαι, αἰσχύνομαι κ.τ.τ.)
- ❖ Τά ρήματα: εὖ ἢ καλῶς ποιῶ, κακῶς ποιῶ, ἀδικῶ, χαρίζομαι, νικῶ, κρατῶ, ἠττῶμαι, λείπομαι κ.τ.τ.

5^ο

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ
ΛΟΙΠΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ

Τίς ὁ δουρῶν καί οὐκ ἔων ἡμᾶς ἐργάζεσθαι;

Κυρία Λυκεᾶρχι, οὗτος ὁ Καρκαουτάκιος ὁ μισρός ἐμφωράθη καννίζων.

Τί φησ; Καίπερ περί πολλῶν καί σπουδαῖα διατρέφουσα, ὅπως ἀκούσομαι σοῦ. Διηγοῦ.

Ἄμρῃ πλήθουσαι ἀγοραῖν ἐν τῷ προαυλίῳ περιπατῶν, καί πανταχῇ σπρέων τὰ ἔμματα μή τι ὑποπτοῦ ἴδω, δεῶ αἴφνης ἀπο τοῦ ἀποπάτου καννῶν ἀναθρῶσκοντα.

Ἐγγυτέρω δέ κωρήσας καί θλιέσας, ὄρω τόνδε τόν Καρκαουτάκιον τόν μισρόν, ἀρεφανίως καννίζοντα.

Καί οὗτος ἔξαπνις ληφθεῖς καί ἀφροντιστῶν, ὡς λάθρα δόξεν τήν ἀνομίαν ἐξεργασμένος, ὑπ' ἔμου θηράται. Ἄπαρνος δ' οὐδενός κωδιστάτο, ἔμοιγε ἡδέως πᾶντι.

Μηδέν ἄγαν, ὦ τῶν, μείζον χάρ τοῖς παιδάς μή κολάσονται ὑπερλοῖπεν ἄν. Τύπον δέ μάλλον παράσχου τοῦτοις σαυτόν, ὡς κάμει φῶσαν ὄραϊς.

ΛΟΙΠΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ

Κάγω αὐτοῦ δι' ἀνάδειαν οὐδέν
ἐκπεληγμένον, προσηύδας τοῖς
θυλακίοις, εὕρηκα τὰ σιγαρέττα
ταῦτα.

Σὺ, μαθητὴς ὢν, οὐκ αἰσχύνει
χρῶμενος τοῖς μαλθόριοις, ἔκω
καὶ Λυμειαρχίδος οὕτως τοῖς
εὐτελέβι τούτοις παλαεφρατίοις
χρηθεῖαι ἀνάγκη τῶν ἐμῶν;

χώρει: προχώρει

άνύσεις: ἄ' ἐν. πρ. ὄριστ. Μέλλ. τοῦ ρ. ἀνύω ἢ ἀνύτω (= ἐπιτελῶ, κατορθώνω, ἐπιτυγχάνω, κερδίζω)

ἔων: μτχ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. ἐάω-ῶ (=ἀφίνω)

μιαρός: μιασμένος, ἀκάθαρτος, βδελυρός, ρυπαρός, σιχαμερός κ.τ.τ.

ἐφωράθη: πιάστηκε, συνελήφθη· γ' ἐν. πρ. ὄριστ. παθ. Ἄορ. τοῦ ρ. φρωῶμαι (= ἀνακαλύπτομαι, συλλαμβάνομαι)

ἀμφί πλήθουσαν ἀγοράν: τήν ὥρα πού ἡ ἀγορά εἶναι γεμάτη (δηλ. ἀπό τῆς δεκάτης πρό μεσημβρίας μέχρι τῆς δωδεκάτης μεσημβρινῆς)

ἀναθρώσκοντα: μτχ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. ἀναθρώσκω (=πηδῶ, τινάζομαι ἐπάνω)

ἐπισκεψομένω: μτχ. Μέλλ. τοῦ ρ. ἐπισκοπέω (Μέλλ. ἐπισκέψομαι): ἐπιθεωρῶ, παρατηρῶ, ἐξετάζω

ἄρειμανίως: ὡς ὁ Ἀριμάν (Ἀρειμάνιος κατ' Ἀριστοτέλην), θεότης τοῦ κακοῦ στήν θρησκεία τοῦ Ζωροάστρου

ἐξαπίνης: ἐξαίφνης, ξαφνικά

ἄφροντιστῶν: μτχ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. ἀφροντιστέω-ῶ (= εἶμαι ἄφροντις, ξένοιαστος, ἀπρόσεκτος)

λάθρα: κρυφά

θηράται: γ' ἐν. πρ. ὄριστ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. θηράομαι-ῶμαι (=θηρεύομαι, καταδιώκομαι, συλλαμβάνομαι)

ἄπαρνος οὐδενός καθίστατο: οὐδέν ἤρνεϊτο

ἠδέως: εὐχαρίστως

μηδέν ἄγαν: τίποτε τό ὑπερβολικό (ἐνν. νά μήν κάνης)

ὦ τάν: φίλε μου, ἀγαπητέ μου

μείζον: περισσότερο

τύπον: πρότυπο, ὑπόδειγμα

προσψάσας: μτχ. Ἄορ. τοῦ ρ. προσψάω: ἀγγίζω, ψάύω, ψάχνω

τοῖς θυλακίοις: ἐδῶ, θυλάκιον: τσέπη, ἀλλοῦ: σάκκος, σακκοῦλα

χρώμενος: μτχ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. χρώομαι-ῶμαι (χρησιμοποιῶ, μεταχειρίζομαι)

Λοιπές μετοχές

- **Ἐπιθετική:** Μεταφράζεται συνήθως μέ αναφορική πρόταση (ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος... ἐκεῖνος πού...) καί συνήθως ἔχει ἄρθρο, π.χ. «Μακάριοι οἱ πεινῶντες» (ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πεινοῦν).
- **Τροπική:** Στήν μετάφραση μένει συνήθως ὅπως εἶναι, δηλ. μεταφράζεται μέ μετοχή τῆς δημοτικῆς σέ -οντας, π.χ. «Κῦρος πορεύεται ἱππέας ἔχων πεντακοσίους» (ἔχοντας). Συνήθως σέ Ἑνεστῶτα.
- **Ἵποθετική:** Μεταφράζεται μέ ὑποθετική πρόταση, π.χ. «ταῦτα ποιήσας ἐπαινεθεῖς ἄν» (ἐάν ποιήσης...)
- **Χρονική:** Μεταφράζεται μέ χρονική πρόταση (ἀφοῦ, ὅταν, ἐνῶ...). Συνοδεύεται συχνά ἀπό χρονικό ἐπίρρημα, π.χ. «ἐλθόντες πάντες ἐκάθηντο» (ἀφοῦ ἦλθαν).
- **Αἰτιολογική:** Μεταφράζεται μέ αἰτιολογική πρόταση. Μέ τήν προσθήκη τοῦ ὡς, ἐκφράζει ὑποκειμενική αἰτία, π.χ. «ἐνταῦθα ἔμμενον ὡς κατέχοντες τό ἄκρον» (ἐπειδῆ κατά τήν γνώμη τους κατεῖχαν).
- **Τελική:** Μεταφράζεται μέ τελική πρόταση (γιά νά...). Ὅλες οἱ τελικές εἶναι χρόνου Μέλλοντα* καί συνάπτονται μέ ρήματα πού φανερώνουν κίνηση, ἢ καί μέ ἄλλα ρήματα, ἀλλά τότε μέ τό μόριο «ὡς» μπροστά τους, π.χ. «παρεσκευάζοντο ὡς πολεμήσοντες» (γιά νά πολεμήσουν).
- **Ἐναντιωματική (ἢ ἐνδοτική):** Μεταφράζεται μέ ἐναντιωματική πρόταση (ἄν καί...) καί συνοδεύεται συχνά ἀπό τό «καί» ἢ τό «καίπερ», π.χ. «Πολλοί ὄντες εὐγενεῖς εἰσὶ κακοί» (ἄν καί εἶναι...).

* ἀλλά ὅλες οἱ χρόνου Μέλλοντα δέν εἶναι τελικές.

6^ο

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

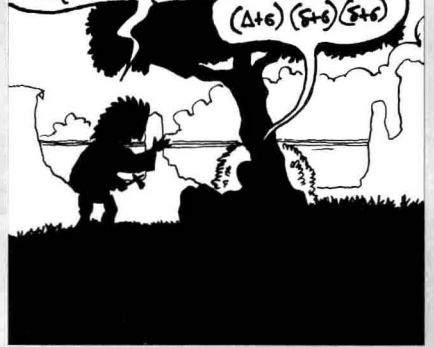

6^ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

Ἦρθέ κοῖρε, τὰ ὄχρα πρόσωπα τὴν γῆν τῶν πατέρων δένδρατομει ἄλση δ' ἱερὰ βεηλοῖ. Ταύρος ἔρυθρός, σοφός μάγος φυλῆς, ἔφα.

Ἦρθι κοῖρε, ὄχρα πρόσωπα τὸν Ἀμφιόμιον ῥυπαίνει ποταμὸν ῥιμάκι, τοὺς δ' ἐν τοῖς ὕδασι ἰχθὺς διαφθείρει. Ταύρος ἔρυθρός ἔφα.

Ἦρθι κοῖρε, τὰ ὄχρα πρόσωπα κτείνει τὰ ἔρυθρά. Ταύρος ἔρυθρός αἰδῆς ἐλάληεν.

Μὴ μου τοὺς ὕνους τάραττε... 222

Ἦρθέ κοῖρε, ἀνάστα, τί καθεύδεις; Ὁ θεὸς τῶν πατέρων μήλων, Μανιτοῦ, ἐλάληεν διὰ στόματος ἐμοῦ, Ταύρου ἔρυθροῦ, πᾶσιν τοῖς ἔρυθροδέροισι καὶ εἶπεν:

Ἦ Πρόσωπα ὄχρα, ὄχρα τῶν προώπων πλανώμενα ἐν μέσῃ ἀρήμῳ, ἀθάττα καὶ ἀνδρῶν, ὄχρα τῶν προώπων, ὄχρα τῶν ἀνδρῶν, ὄχρα τῶν ἀνδρῶν. Ταῦτε λέγει Μανιτοῦ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡνῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀνάντων ἡ

ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

ἔφα: ἔφη, δηλ. εἶπε

λύμασι: διά λυμάτων, ἀκαθαρσιῶν, ρύπων

διαφθείρει: καταστρέφουν (ἀττ. σύντ.)

αὔθις: πάλι

ἀνάστα: σήκω, ἀνάστηθι

παίοντα: μτχ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. παίω (=χτυπῶ)

κατατεμῶ: α' ἐν. πρ. ὄριστ. Μέλλ. τοῦ ρ. κατατέμνω (=κατακόπτω)

ἴλεως: εὐμενής, εὖνους, σπλαχνικός

τάλας: ταλαίπωρος, δυστυχισμένος

Ὅμοιόπτωτοι προσδιορισμοί

*

Γιὰ νά γίνη κατανοητή ἡ εἰδοποιός διαφορά μεταξύ ὁμοιοπτῶτων, ἑτεροπτῶτων καί ἐπιρρηματικῶν προσδιορισμῶν, καλό εἶναι νά ἐξοικειωθῇ ὁ μαθητής μέ τό παρακάτω διάγραμμα τῶν προσδιορισμῶν γενικά:

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

I. Ὀνοματικοί		II. Ἐπιρρηματικοί
1. Ὅμοιόπτωτοι: (εἶναι στήν ἴδια πτώση μέ τό προσδιοριζόμενο).	2. Ἐτερόπτωτοι: (τό προσδιορίζον εἶναι σέ ἄλλη πτώση ἀπό τό προσδιοριζόμενο).	
α. Ἐπιθετικός	α. Γενική (Κτητική, Διαιρετική κ.λπ.)	α. Ἐπιφρήματα
β. Κατηγορηματικός	β. Δοτική	β. Ἐμπρόθετα
γ. Ἐπεξήγηση	γ. Αἰτιατική	γ. Πλάγιες πτώσεις μέ ἐπιρρηματική ἔννοια
δ. Παράθεση		

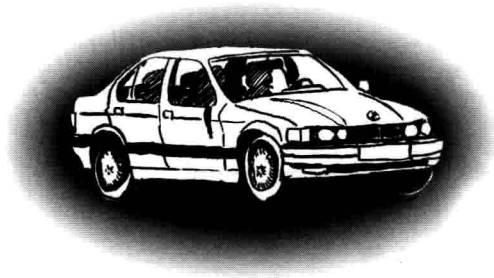
ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ

- **Ἐπιθετικός προσδιορισμός:** Προσδίδει μιά μόνιμη, σταθερή ιδιότητα στό προσδιοριζόμενο. Συνήθως βρίσκεται ἀνάμεσα στό ἄρθρο καί τό προσδιοριζόμενο, π.χ. «ἔπαισε τῷ ὄξει πελέκει».
- **Κατηγορηματικός προσδιορισμός:** Προσδίδει μιά παροδική ιδιότητα στό προσδιοριζόμενο: π.χ. «ἔπαισε ὄξει τῷ πελέκει». Κατηγορηματικοί προσδιορισμοί εἶναι συνήθως οἱ λέξεις: πᾶς, ἅπας, ὅλος, μόνος, ἄκρος, μέσος, ἔσχατος, αὐτός (ὅταν σημαίνει «ὁ ἴδιος») καί τό ἕκαστος.
- **Ἐπεξήγηση:** Ἐπεξηγεῖ τήν ἔννοια τοῦ προσδιοριζομένου καί ἐρμηνεύεται μέ τό «δηλαδή», π.χ. «Ὁ βασιλεύς τῶν Μακεδόνων, ὁ Ἀλέξανδρος» (Ὁ βασιλεύς τῶν Μακεδόνων, δηλαδή ὁ Ἀλέξανδρος).
- **Παράθεση:** Ἀποδίδει στό προσδιοριζόμενο ἕνα κύριο καί γνωστό γνώρισμα (μιά γενικώτερη ἔννοια σέ μιά μερική), π.χ. «Κῦρος ὁ βασιλεύς». Μπορεῖ νά ἀναλυθῇ σέ ἀναφορική πρόταση (ὁ Κῦρος, ὁ ὁποῖος ἦταν βασιλεύς).

7^ο

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

Η ΓΕΝΙΚΗ
ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ
*
Β ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ

7^ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

Ἡμῶν τὸ Φιάτιον ὡς εἰκός. Ἡ γὰρ πρό ἡμῶν
Βεεμβία, ἔτιων τεσσαράκοντά ἐστι, τὸ δ' ἄφτε-
ρον, τριῶν.

Σίγα ὦ παῖ. Τὸν τῶν ἀμαξῶν κυ-
βερνήτην σώφρονα εἶναι δεῖ. Ὁ δὲ
σώφρων, ἄξιος ἐπαίου μάλλον αἰ-
ψόχου ἐστὶ.

Ὅρας ὦ Λαμπρῶ τὴν τοῦ παγκόμου
Ὄκυθου ὕβριν;

Ἐχωγε πατέρ! Ἠνεωγμένη τῇ χειρὶ σκώπτει
ἡμᾶς, ὁ δ' ἐκεῖνος υἱὸς ἁλώτης ἐκτάσει τῆς
ἡλετέρας ἀμάξης λοιδόρεσ* τὴν βραδυτῆτα!

*Τὰ εἶς ἀμάξης

Η ΓΕΝΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

πότερον: ποιά από τὰ δύο

θάπτον: ταχύτερον. Συγκρ. βαθμ. τοῦ ἐπιθ. «ταχύ»

κωλύει: ἐμποδίζει

ἄξιος ψόγου: ἀξιόμημπτος, ἄξιος νά τόν κατηγορῇ κανείς, νά τοῦ βρῖσκη ψεγάδι

ὑβριν: ἀλαζονεία

ἠνεφγμένη τῆ χειρί: μέ ἀνοιγμένο τό χέρι (τ. ἔ. μουτζώνοντας)

σκώπτει: χλευάζει, κοροϊδεύει

ᾄψει: ᾄ' ἐν. πρ. Ὀριστ. Μέλλ. τοῦ ρ. ὄρω (Μέλλ. ᾄψομαι): θά δῆς

κακκάβη: χύτρα

κρείττονες: καλλίτεροι, ἰσχυρότεροι

μεστοί: γεμᾶτοι

Ἡ γενική ὡς ἑτερόπλωτος προσδιορισμός

*

- **Κτητική:** π.χ. Ἡ οἰκία τοῦ Μιλτιάδου (κτημα τοῦ Μιλτιάδου).
- **Διαιρετική:** π.χ. Ἄνῆρ τῶν πελταστῶν (ἓνας ἐκ τῶν πελταστῶν).
- **Ἔλης:** π.χ. Ἐίφος σιδήρου (φτιαγμένο ἀπό σίδηρο).
- **Ἰδιότητος:** π.χ. Παῖς τριῶν ἐτῶν (τό χαρακτηριστικό του εἶναι ὅτι εἶναι τριῶν χρονῶν).
- **Ἄξιας:** π.χ. Χωρίον δέκα μινῶν (πού ἀξίζει δέκα μινές). Συνήθως πλάι στά ἐπίθετα ἀξιος, ἀνάξιος, ἀνητός κ.λπ.
- **Αἰτίας:** π.χ. δίκη κλοπῆς (γιά κλοπή). Συνήθως πλάι στά ἐπίθετα αἷτιος, ὑπεύθυνος, ἔνοχος κ.λπ.
- **Υποκειμενική:** Γίνεται ὑποκείμενο, ὅταν τρέψουμε σέ ρῆμα τό ὄνομα τό ὁποῖο προσδιορίζει, π.χ. ὁ πόλεμος τῶν Ἀθηναίων (πολεμοῦν οἱ Ἀθηναῖοι).
- **Ἀντικειμενική:** Γίνεται ἀντικείμενο, ὅταν τρέψουμε σέ ρῆμα τό ὄνομα τό ὁποῖο προσδιορίζει, π.χ. Μιμηταί προγόνων (μιμούμεθα τούς προγόνους).

Β' ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ

Ἐκφέρεται εἶτε

- **μέ γενική συγκριτική,** π.χ. «κρείττονες ὑμῶν ἐσμεν», εἶτε
- **μέ τό μόριο «ἦ» καί ὁμοιοτρόπως πρὸς τόν πρῶτο ὄρο,** π.χ. «Παρύσατις ἐφίλει Κῦρον μᾶλλον ἢ τόν Ἀρταξέρξην».

8^ο

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

Η ΔΟΤΙΚΗ
ΚΑΙ Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ
ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

*

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

8^ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

ἦν ποτε ἐν ἠνωμέναις
Πολιτείαις, βουκόλος τις,
τοῖς νόμοις εὐπειθής και
τοῖς ἀνόμοις πολέμιος,

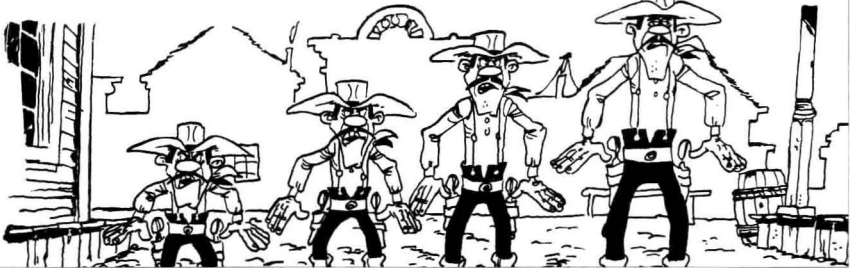
Λύκιος
Λούκιος
Τούτων.

Ὅστος ὁ ἀνὴρ λεπτὸς ἦν τὴν φωνήν, καλὸς τὴν εἶδην, ἀγαθὸς
δ' ἵππεύειν τε και πυροβολεῖν.

Τῶν καιρῶν ἐκείνων, γηγεταὶ τέσσαρες, Δαλτώνες τὴν ἐπικλήσειν, τὰς πόλεις ἐξηγαίνοντο,
τὰς τραπέζας ἐρήθοντο και τὴν ταῖς ὑπερχούσας ἔξουσίαις πιστὴν ἐσάλευον.

Τούτων, ἀνὴρ τις ἴσως,
μικρὸς τὸ δέμας, δεινὸς
τὴν μορφήν, τακτικὸς δὲ
κερεῖν τε και ποσὶν
ἤγετο.

Ὁ οὖν Λύκιος Λούκιος, τὰς τῶν Δαλτώνων γηγεταῖς ἀκούσας και τὴν
τούτων τοῖς νόμοις ἀπειθεῖαν βδελυττόμενος, ἐξελαύνει σταθλοῦ δύο,
παρασάγγας τέσσαρας, και
ἀφικνεῖται εἰς πόλιν
καλούμενην
Χρυσουπόλιν.

Γόλδιον Ἄδτι
CHRYSOPOLIS
ὦ δεῦν εἰ φίλος ἡμῖν εἶ,
και ἡμεῖς φίλοι σοι. Εἰ δ'
ἐχθρὸς ἡμῖν εἶ, γέθι τε
τακεῖς ἡμῖν εἰ, γέθι τε
δ' ἡμετέρον βῆμα χίλιον μέτρον
τοῦ εἴρας, διεχίλιον δὲ τὸ
μάκρος ἔστιν.

*Ἐπιπύδα δὴ καταλαμβάνει τούτους ἐν τῇ τῆς Χρυσουπόλεως χορευτι-
κῇ αἰθούσῃ* πίνοντας ποτὸν, δριφύ τὴν χεῦσιν, ἀγδῆς τὴν ὄσμην ὁ
Φίσκιον παρὰ τοῖς Κεῖταις καλεῖται.

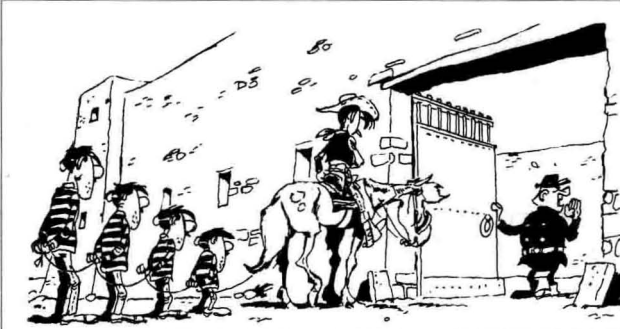
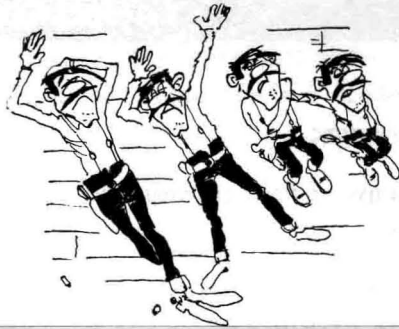
*Σάλοση: Τὸ αὐτὸ τῶ ἡμετέρῳ σαλῶνιῳ (τ. ἐ. ἄλῳνι) πρῶλ. τὸ σαλῶδες
"Ἄλωι ἐν Σαλῶνις σφάττονται Μαρία Πενδαίωτε..."

Η ΔΟΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΩΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Ὁ οὖν Λύκιος Λούκιος τῆ
 ὄψει ἠγλωτισμένος παρὰ τὴν
 τράπεζαν ἔρχεται καὶ
 κωνίαν καπνικὴν λάθρα
 ἐν ταῖς κώλιξι τῶν Δαλ-
 τῶνων ρίπτει.

Οἱ δὲ Δάχτυνες
 βεβαρυμένοι
 γυὰ πητούσιν
 ἐπὶ τοῦ δαπέδου
 ῥέχοντες.

Ἐνθα δὲ Λύκος
 Λούκος τοὺς Δάχτυ-
 νας τὰς χεῖρας
 δεδεμένους
 ἄγει εἰς τὸ
 δεσμωτήριον,

Ἐνθα κύων, δεινὸς
 ἰδεῖν, Κερβέρῳ ὁμοῖος,
 Ραντάηλανος ὀνόματι,
 τούτους φυλάσσει...

Μῦνος, ἀνάδελφος
 καὶ πτωχὸς
 βουκόλος εἰμὶ...

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

βουκόλος: ἀγελαδοτρόφος, βοσκός, καουμπόης

τήν φυήν: ὡς πρὸς τήν σωματική διάπλαση

τήν εἰδήν: στήν ἐμφάνιση, στό πρόσωπο, στήν μορφή

ἐλυμαίνοντο: γ' πληθ. πρ. ὄριστ. Παρατ. τοῦ ρ. λυμαίνομαι (=κακοποιῶ, διαρπάζω, καταστρέφω)

ἐλήζοντο: γ' πληθ. πρ. ὄριστ. Παρατ. τοῦ ρ. λήζομαι (ληίζομαι = λεηλατῶ, διαρπάζω, ληστεύω)

τό δέμας: στό σῶμα, στό ἀνάστημα

ἐξελαύνει: ἐκστρατεύει, ἐξορμᾷ

σταθμούς· σταθμός: ἡ πορεία μιᾶς ἡμέρας, δηλ. μῆκος κατά μέσον ὄρο 5 παρασαγγῶν (15 μιλίων)

παρασάγγας· παρασάγγης: περσικό μέτρο ἀποστάσεως ἴσο μέ 30 στάδια (1 στάδιο = 125 βήματα)

σήμα: νεκροταφεῖο

πλήθρα· πλέθρον: μέτρο μήκους ἴσο μέ 30,82 μ., δηλ. τό ἓνα ἕκτο τοῦ ἀρχαίου σταδίου

τῇ ὄψει ἡλλοιωμένος: παραλλαγμένος στήν μορφή, μεταμφιεσμένος

γυῖα: τά μέλη τοῦ σώματος

ῥέγγοντες: ροχαλίζοντας

ἔρωσ ἀνίκατε μάχαν: ἔρωτα ἀνίκητε στήν μάχη (ἀπό τό γνωστό χορικό τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλεῆ)

Ἡ δοτική καί ἡ αἰτιατική
ὡς
ἑτερόπτωτοι προσδιορισμοί

❖ **Η ΔΟΤΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ**

1. **Ἀντικειμενική:** Πλάϊ κυρίως σέ ἐπίθετα πού σημαίνουν *φιλία, ἔχθρα, ὑποταγή, ἀκολουθία, ἰσότητα, ὁμοιότητα κ.τ.τ.* Π.χ. ἴση τῷ ἀνδρὶ (=ἰσοῦται τῷ ἀνδρὶ).
2. **Ἀναφορᾶς:** π.χ. *ταχύς ποσίν* (γρήγορος στά πόδια, ὡς πρὸς τά πόδια).

❖ **Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ**

1. **Ἀναφορᾶς** (αἰτιατική τοῦ «κατά τι»), π.χ. *ἀγαθός τά πολεμικά* (ικανός στόν πόλεμο).

❖ **ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ**

Συνήθως πλάϊ σέ ἐπίθετα ὅπως: *ἀγαθός, ἄξιος, ἰκανός, δεινός κ.ἄ.* Π.χ. *δεινός λέγειν* (στό νά μιλάει, ὡς πρὸς τό λέγειν).

90

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

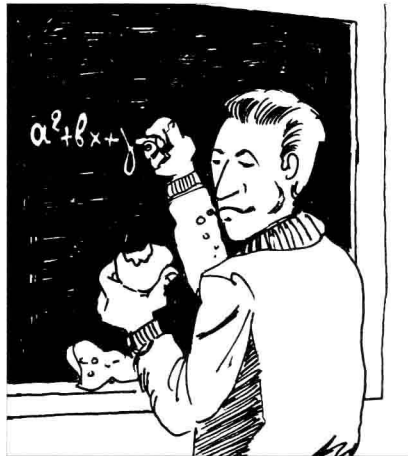
ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

9^ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Κανδήλιος: μαθηματικός ἀκμάσας περί τὰ τέλη τοῦ 20οῦ αἰ. μ.Χ., συγγραφεὺς τοῦ πονήματος «Πῶς δεῖ τὰς ὀπώρας κλέπτειν»

πλακούντιον: ὑποκοριστικό τοῦ «πλακοῦς» (=ἓνα εἶδος πίττας)

ἀχθομένοι: μτχ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. ἀχθομαι (=λυποῦμαι, στεναχωροῦμαι, εἶμαι φορτωμένος, δυσαρεστοῦμαι)

μιαρά φάρυγξ: «βρωμόστομα»

γομφίος: τραπεζίτης (δοῦς), δόντι

κόπτω: πλήττω, χτυπῶ

καθείργνυμι καί καθείργω: κλείω ἐντός, φυλακίζω, περιορίζω

οὔτος ὁ τρόπος πανταχοῦ: παντοῦ ἔτσι συμπεριφέρεται

διαλλαγήσεσθον: θά συνδιαλλαγοῦν (δυϊκός ἀριθμός)

τώ συναδέλφω: οἱ συνάδελφοι (δυϊκός ἀριθμός)

Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ

*

Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ μπορεῖ νά εἶναι:

α) Ἐπιρρήματα,

β) Πλάγιες πτώσεις (Γενική, Δοτική, Αἰτιατική) μέ ἐπιρρηματική σημασία,

γ) Ἐμπρόθετοι προσδιορισμοὶ

→ **Ἐπιρρήματα:** Ἀναλόγως τῆς σημασίας τους χαρακτηρίζονται ὡς ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ χρόνου (π.χ. χθές, σήμερα), τοῦ τόπου (π.χ. ἐκεῖ, ἐδῶ), τοῦ ποσοῦ (π.χ. μάλιστα, ὡς τάχιστα — ὅπου τό ὡς, δίπλα στό ὑπερθετικό, σημαίνει ὅσον τό δυνατόν) κ.λπ.

→ **Πλάγιες πτώσεις μέ ἐπιρρηματική σημασία.**

✓ **Γενική**

τοῦ χρόνου: π.χ. οὐ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἤξει τό πλοῖον.

τῆς αἰτίας: π.χ. τῶν αὐτῶν ἀδικημάτων ὀργίζεται.

τοῦ ποσοῦ: π.χ. πόσου διδάσκει Εὐῆνος;

✓ **Δοτική**

τοῦ τόπου: Στούς πεζοὺς ἀττικοὺς συγγραφεῖς εὐχρηστες οἱ δοτικές: τῆδε (=ἐδῶ), ταύτη (=ἐκεῖ), ἧ (=ὅπου) κ.λπ., καί ἡ Δοτική τοπικῶν ὀνομάτων, π.χ. Ἀθήναις (= ἐν Ἀθήναις).

τοῦ χρόνου: π.χ. ταύτη τῇ ἡμέρα, τῆδε τῇ νυκτί.

ὀργανική δοτική, ἡ ὁποία μπορεῖ νά εἶναι:

→ τοῦ ὄργανου: π.χ. Ἴπποκράτης τήν θύραν τῇ βακτηρία ἔκρουε.

→ τῆς συνοδείας: π.χ. Ἀλκιβιάδης κατέπλευσεν εἰς Πάρον ναυσίν εἴκοσιν.

→ τοῦ τρόπου: π.χ. ὀρόμῳ ἱεντο εἰς τούς βαρβάρους.

→ τῆς αἰτίας: π.χ. λιμῶ ἀπέθανον.

→ τοῦ ποσοῦ: π.χ. πολλῶ μειζόν ἐστιν.

✓ **Αἰτιατική**

τοῦ χρόνου: π.χ. Πρωταγόρας ἐπιδεδήμηκε τρίτην ἤδη ἡμέραν.

τοῦ τόπου: π.χ. Ἀπέχει ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἐβδομήκοντα.

τῆς αἰτίας ἢ τοῦ σκοποῦ: π.χ. Τί τηνικάδε ἀφίξει, ὦ Κρίτων;

τοῦ κατά τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς: π.χ. Ὁ ἐπίσταται ἕκαστος, τοῦτο καί σοφός ἐστι.

10^ο

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΙ
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

10^ο ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

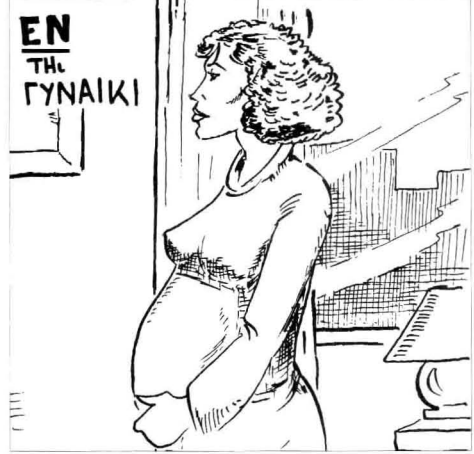

ΔΙΑ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ

ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

μετά τина: έπειτα από κάποιον

περί τина: γύρω από κάποιον

διά τина: έξ αιτίας κάποιου

παρά τινι: κοντά σε κάποιον, στο πλάι κάποιου

Ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί

*

Ὄταν μιά ἀπ' τῆς κύριες προθέσεις (ἐν, εἰς, ἐκ ἢ ἐξ, σύν, πρός, πρό, ἀνά, κατά, διά, μετά, παρά, ἀντί, ἀμφί, περί, ἐπί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ) ἢ τῆς καταχρηστικές (ἀνευ, ἄχρι, μέχρι, ἔνεκα ἢ ἔνεκεν, χωρίς, ὡς, πλήν) συντάσσεται μέ μιά ἀπ' τῆς πλάγιες πτώσεις, τότε ἔχουμε ἐμπρόθετο προσδιορισμό.

Παραθέτουμε παρακάτω περιπτώσεις συνηθισμένων ἐμπρόθετων προσδιορισμῶν:

- ❖ **ἐν+δοτική** π.χ. ἐν Ἀθήναις (ἐμπρόθετος προσδιορισμός τῆς ἐν τόπῳ στάσεως)
- ❖ **εἰς+αἰτιατική** π.χ. διέβησαν εἰς Σικελίαν (ἐμπρόθετος προσδιορισμός τῆς κατευθύνσεως πρός ἕναν τόπο)
- ❖ **ἐκ+γενική** π.χ. ἐξ Ἀθηνῶν (ἐμπρόθετος προσδιορισμός τῆς ἐκ τόπου κινήσεως)
- ❖ **σύν+δοτική** π.χ. σύν πολλῶ στρατεύματι (ἐμπρόθετος προσδιορισμός τῆς συνοδείας)
- ❖ **πρός+αἰτιατική** π.χ. πρός τόν λόφον (ἐμπρόθετος προσδιορισμός τῆς κατευθύνσεως πρός ἕναν τόπο)
- ❖ **πρό+γενική** π.χ. πρό τῶν πυλῶν (ἐμπρόθετος προσδιορισμός τόπου), πρό τῆς μάχης (ἐμπρόθετος προσδιορισμός χρόνου)
- ❖ **κατά+γενική** π.χ. τοῦτο κατ' ἐμοῦ εἶπεν (ἐμπρόθετος προσδιορισμός τοῦ «ἐναντίον τινός»)
- ❖ **διά+αἰτιατική** π.χ. διά τόν φόβον τῶν Ἰουδαίων (ἐμπρόθετος προσδιορισμός αἰτίας)
- ❖ **παρά+δοτική** π.χ. παρά τῆ γυναικί (ἐμπρόθετος προσδιορισμός τόπου, «πλησίον»)
- ❖ **περί+γενική** π.χ. Κήρυκας ἔπεμψε περί σπονδῶν (ἐμπρόθετος προσδιορισμός ἀναφορᾶς)
- ❖ **ὑπό+γενική** π.χ. διδάσκεισθαι ἐθέλω ὑπό χρηστῶν μόνον (ἐμπρόθετος προσδιορισμός τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου).

[Μέ τά εἰς -τέος ρηματικά ἐπίθετα καί μέ παθητικά ρήματα, ἰδίως ὅταν εἶναι χρόνου συντελικοῦ, συνήθως ἔχουμε ποιητικό αἶτιο σέ πτώση δοτική, π.χ. ταῦτα Θεμιστογένει γέγραπται].

11^ο

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

«Φιλοκαλοῦμεν γὰρ μετ' εὐ-
τελείας...» Οὐκ οἶδα πῶς τοῦτο
μεταγλωττίζεται.

Οὗτος ἔρουε τὸν Γκιώκιαν ὡς τὸ «Φιλοκαλοῦμεν» μεταγλωττίζεται!
Γκιώκια! Γκιώκια! Καρβούνιος ἐρωτᾷ, εἰ ἔχεις εἰπεῖν...
+Εα με!

Σετ! Μὴ θορυβεῖτε! Ὅς ἂν
θορυβῆ, ἐκβληθήσεται τῆς
αἰθούσας!

Τί λέγει;
Λέγει ὅτι οὐ δύνα-
ται παραρθεῖν βολ
ὅπερ ᾔητε.

Εἰπέ αὐτῷ δέμας ἐπὶ
θάτερα κάμψαι, ἵνα αὐτὸς
ᾔδῃ.

Γκιώκια! Οὗτος! Κλινόν τὸν
κορτὸν καὶ μετὰδες τὸν
παπυρον, ὥστε ἰδεῖν
ἡμᾶς τὰ ἐν αὐτῷ.

Τί τοῦθ' ἔ ποιεῖ;

Δουεῖ μοι δεδιέναι μὴ ὑπὸ
τοῦ διδασκάλου φωραθῆ
συμπράττων ἢ τὴν καὶ
ἐκβληθῆ τῆς αἰθούσας.

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

φιλοκαλοῦμεν: εἴμαστε φίλοι τοῦ
 ὠραίου, καταγινόμεσθε μέ τίς καλές
 τέχνες

μετ' εὐτελείας: μέ λιτότητα, μέ ἀπλό-
 τητα

μεταγλωττίζεται: ἐρμηνεύεται, μετα-
 φράζεται

οὗτος!: Ἦ, ἐσύ!

ἐροῦ: β' ἐν. πρ. Προστ. Ἄορ. β' τοῦ ρ.
 ἐρωτάω-ῶ: ρώτησε

δέμας ἐπί θάτερα κάμψαι: νά γείρη τό
 σῶμα ἀπ' τήν μιά πάντα

δεδιέναι: ἀπαρ. τοῦ δέδια (ἢ δέδοικα),
 Παρακειμένου —μέ σημασία Ἐνε-
 στῶτος— τοῦ ρ. δεῖδω (= φοβοῦμαι)

μαμμάκυθε: ἡλίθιε, χοντροκέφαλε

συνδραμεῖν: ἀπαρ. Ἄορ. β' τοῦ ρ.
 συντρέχω (=τρέχω μαζί, συμφωνῶ,
 συμπτίπτω, βοηθῶ)

λαθεῖν: ἀπαρ. Ἄορ. β' τοῦ ρ. λανθάνω
 (=διαφεύγω τήν προσοχή)

φάσκων: μτχ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. φημί
 (=λέγω, ἰσχυρίζομαι)

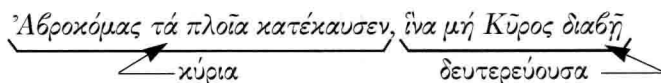
Κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις

*

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι προτάσεις χωρίζονται σε κύριες και δευτερεύουσες.

Κύρια είναι η πρόταση που στέκει μόνη της στον λόγο, ενώ δευτερεύουσα αυτή που δεν στέκει μόνη της, αλλά χρησιμεύει στο να προσδιορίση μία άλλη πρόταση απ' την οποία τρόπον τινά εξαρτάται, π.χ.

Οι προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους: α) κατά παράταξη, β) καθ' ὑπόταξη.

❖ Παρατακτική σύνδεση

Γίνεται με τούς λεγόμενους παρατακτικούς συνδέσμους, δηλαδή συμπλεκτικούς (τέ, και, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ), διαζευκτικούς (ἢ, ἢτοι-ἢ, εἴτε-εἴτε, εἴαντε-εἴαντε, ἄντε-ἄντε, ἦντε-ἦντε), ἀντιθετικούς (μέν, δέ, μέντοι, ἀλλά, μήν, ἀλλά μήν, οὐ μήν ἀλλά, ὅμως, καίτοι). Οι παρατακτικοί σύνδεσμοι συνδέουν μεταξύ τους ἰσοδύναμες προτάσεις, δηλαδή ἢ κύριες ἢ δευτερεύουσες.

Ὅς παρατακτικοί σύνδεσμοι που εἰσάγουν κύριες προτάσεις χρησιμοποιούνται: α) ὁ αἰτιολογικός γάρ, β) οἱ συμπερασματικοί σύνδεσμοι ἄρα, δὴ, οὖν, γοῦν, οὐκοῦν, τοίνυν, τοιγαροῦν, τοιγάρτοι, καί ὁ ὥστε μετά ἀπό τελεία ἢ ἄνω τελεία (μεταφράζεται: ἐπομένως, γι' αὐτό. Π.χ. «Οἰμωγή ἐκ τοῦ Πειραιῶς εἰς ἄστῳ διῆκεν ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτός οὐδεὶς ἐκοιμήθη»), γ) οἱ αἰτιολογικοὶ ἐπεὶ καί ὡς μετά ἀπό τελεία ἢ ἄνω τελεία. — Ἐπίσης κύρια πρόταση εἰσάγει καί ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία ὅς, ἦ, ὅ, στήν ἀρχή περιόδου ἢ ἡμιπερίοδου (μεταφράζεται: αὐτός).

❖ Ὑποτακτική σύνδεση

Οἱ καθ' ὑπόταξη συνδεόμενες προτάσεις εἶναι δευτερεύουσες.

Χωρίζονται σε ὀνοματικές, που χρησιμοποιούνται ὡς ὀνόματα (ὑποκείμενα, ἀντικείμενα, κατηγορούμενα, ὀνοματικοὶ προσδιορισμοί) καί ἐπιρρηματικές, που χρησιμοποιούνται ὡς ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί (χρόνου, αἰτίας κ.λπ.).

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Εἰδικές. Εἰσάγονται με τούς εἰδικούς συνδέσμους ὅτι, ὡς. Μπορεῖ νά εἶναι ἀντικείμενο (συνήθως λεκτικῶν, γνωστικῶν ρημάτων), ὑποκείμενο (ἀπροσώπων

ρημάτων καί εκφράσεων), επεξηγήση. Ὄταν ἡ εἰδική πρόταση ἐξαρτᾶται ἀπὸ ρῆμα ἱστορικοῦ χρόνου, τότε συνήθως ἐκφέρεται μέ Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου. Π.χ. «Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ δόξ' ἔσοιτο πρός βασιλέα μέγαν».

2. Ἐνδοιαστικές. Εἰσάγονται μέ τούς ἐνδοιαστικούς συνδέσμους *μή, μή οὐ*. Ἐξαρτῶνται ἀπὸ ρήματα πού σημαίνουν φόβο ἢ δισταγμό. Π.χ. «Φοβεῖται μή τά ἔσχατα πάθῃ». Κανονικά ἐκφέρονται μέ ὑποτακτική καί, μετὰ ἀπὸ ἱστορικό χρόνο, μέ Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου.

3. Ἄναφορικές. Εἰσάγονται μέ ἀναφορικές ἀντωνυμίες (*ὅς, οἷος, ὅσος, ἡλικίος, ὅστις, ὁπότερος, ὁποῖος, ὁπόσος, ὁπῆλικός κ.λπ.*) ἢ ἀναφορικά ἐπιρρήματα (*οὗ, ὅπου, ὅθεν, ὡς, ὅπως κ.λπ.*). Οἱ ἀναφορικές προτάσεις ἀνάλογα μέ τήν σημασίαν τους μποροῦν νά χαρακτηρίζωνται ὡς:

→ **Ἄναφορικές παραβολικές:** δηλώνουν παρομοίωση ἢ σύγκριση καί εἰσάγονται μέ τά ἀναφορικά ὡς, ὡσπερ, ὅπως, ὅσον, ὅσῳ, κ.λπ.: π.χ. «Ὅπως γιγνώσκετε, οὕτω καί ποιεῖτε».

→ **Ἄναφορικές αἰτιολογικές:** π.χ. «Θαυμαστόν ποιεῖς, ὅς ἡμῖν οὐδέν δίδως».

→ **Ἄναφορικές συμπερασματικές:** π.χ. «Οὐδεὶς οὕτως ἀνόητός ἐστιν, ὅστις πόλεμον πρό εἰρήνης αἰρεῖται».

→ **Ἄναφορικές τελικές:** (ἐκφέρονται μέ Ὀριστική Μέλλοντα), π.χ.: «ἤγε-μόνα αἰτήσωμεν Κῦρον, ὅστις διά φιλίας τῆς χώρας ἡμᾶς ἀπάξει».

→ **Ἄναφορικές ὑποθετικές:** (ἐκφέρονται μέ τίς ἐγκλίσεις τῶν ὑποθετικῶν προτάσεων) π.χ. «ἂ μή προσήκει, μήτ' ἄκουε, μήθ' ὄρα».

4. Πλάγιες ἐρωτήσεις: Εἰσάγονται —ἂν εἶναι ὀλιγκῆς ἀγνοίας— μέ τά *εἰ, εἰ-ἢ, πότερον, πότερα-ἢ, εἴτε-εἴτε*, καί ἂν εἶναι μερικῆς ἀγνοίας, μέ τίς ἐρωτηματικές ἀντωνυμίες καί ἐπιρρήματα (*τίς, ποῖος, πόσος-πού, πόθεν, πῶς*) ἢ —συνηθέστερα— μέ τίς ἀντίστοιχες ἀναφορικές ἀντωνυμίες καί ἐπιρρήματα (*ὅστις, ὁποῖος, ὁπόσος — ὅπου, ὅποι, ὁπόθεν κ.λπ.*).

Ἐξαρτῶνται ἀπὸ τά ρήματα: *α) ἐρωτῶ, ἀπορῶ, θαυμάζω, σκοπῶ-σκοποῦμαι, λέγω, δείκνυμι, αἰσθάνομαι, γιγνώσκω, ἐπιμελοῦμαι, φυλάττομαι, πειρῶμαι κ.τ.δ.*

Ἐκφέρονται μέ Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου, ὅταν προσηγῆται ρῆμα ἱστορικοῦ χρόνου. Π.χ. εὐθέια ἐρώτηση (κύρια): «Οὐκ αἰσχύνει τά ἀγαθὰ δεινά καλῶν;». Πλάγια ἐρώτηση (δευτερεύουσα): «Πρωταγόρας ἐρωτᾷ, εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τά ἀγαθὰ δεινά καλῶν». Μετὰ ἀπὸ ρῆμα ἱστορικοῦ χρόνου: «Πρωταγόρας ἤρετο, εἰ οὐκ αἰσχυνοίμην τά ἀγαθὰ δεινά καλῶν».

5. Αἰτιολογικές: Εἰσάγονται μέ τούς αἰτιολογικούς συνδέσμους *ὅτι, ὡς, διότι, ἐπεὶ, ἐπειδῆ*. Ὄταν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ρήματα ψυχικοῦ πάθους (*χαίρω, ἠδομαι, θαυ-*

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

μάζω κ.λπ.) εισάγονται συνήθως με τό ὅτι: π.χ. «Χαίρω ὅτι εὐδοκίμεῖς». Μετά ἀπό ἱστορικό χρόνο ἐκφέρονται με Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου.

6. Τελικές: Εἰσάγονται με τούς τελικούς συνδέσμους ἵνα, ὅπως, ὥς.

Ἐκφέρονται κανονικά με Ὑποτακτική (ἀλλά καί με Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου μετά ἀπό ἱστορικό χρόνο), π.χ. «Ἄβροκόμας τά πλοῖα κατέκαυσεν, ἵνα μή Κῦρος διαβῆ».

7. Συμπερασματικές (ἀποτελεσματικές): Εἰσάγονται με τούς συνδέσμους ὥστε, ὥς. Τό ὥστε εἰσάγει ἀπαρεμφατική πρόταση, ὅταν τό ἀποτέλεσμα παρίσταται ὡς ἐνδεχόμενο ἢ δυνατό, π.χ. «ἔχω τριήρεις, ὥστε εἰεῖν τό ἐκείνων πλοῖον».

8. Ἐναντιωματικές (παραχωρητικές): Εἰσάγονται με τά εἰ καί, ἂν καί, καί εἰ, καί ἂν (κᾶν), οὐδ' εἰ, οὐδ' εἰάν, μηδ' εἰάν. Ἐκφέρονται ὅπως καί οἱ ὑποθετικές προτάσεις, π.χ. «ἀνὴρ πονηρός δυστυχεῖ, κᾶν εὐτυχεῖ».

9. Χρονικές: Εἰσάγονται με τούς συνδέσμους ὅτε, ὁπότε, ὅταν, ὁπότεν, ἐπεὶ, ἐπειδή, ἕως, ἡνίκα, πρὶν κ.λπ. Ὁ πρὶν εἰσάγει ἀπαρεμφατική πρόταση, ὅταν ἡ κύρια πρόταση εἶναι καταφατική, π.χ. «καί ἐπὶ τό ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος, πρὶν τινας αἰσθέσθαι τῶν πολεμίων».

10. Ὑποθετικές: (δές στό κωμικογράφημα γιά τούς ὑποθετικούς λόγους).

12^ο

ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Σοφόν τό δημῶδες:
«Ἦν τι νους ἦ ἤ, εἰσίν
αὐτῷ πόδες».

Φανόν ἑιάς ὄρω· Ἀληθές
τό λεγόμενον: «Ἐάν τοῖς
θεοῖς πιστεύης καί τας ἐντο-
λάς τηρῆς, καί γρύλον
εὐρίσκεις».

Εἰ αἰτοίην, παράξοι ἄν ὁ τοῦ
οἴκου δεσπότης...? Ἀλλ' ἄν δυσω-
λῶ τι ἐντύγῃ;

Σκεψώμεθα· Ἐάν κρούσω τήν
θύραν, ἀνοίγηται. Ἐάν δ'
εἶπω: «γρύλος οὐκ ἔστι μοι», τί
λέξει πρὸς ταῦτα;

Ἴσως ἔρει: «Ὄχι ἔστι μοι
γρύλος» ἢ: «Τί κρούεις
τήν θύραν ὄσθρου βαθέας;»
ἢ: «ἔρε' ἐς κώρακας!» Ἐάν
μή ὡς τάπειτ' ἀπέχρης, οἰώμην».

Ἦ τῆς κακοδαμονίας! Τοῦ ἐν
Κοννύβου στρατηγούτιος
Κλεῖχκου ἐμνήσθην: Εἴ τις
αὐτῷ κρούει τήν θύραν,
ἔπαιδεν ἄν...

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

ἐρράγη: γ' ἐν. πρ. ὄρ. παθ. Ἄορ. β' τοῦ ρ. ῥήγνυμαι (= θραύομαι, συντρίβομαι, σπάζω)

ὄλωλα: α' ἐν. πρ. ὄριστ. Παρακ. τοῦ ρ. ὄλλυμαι (= χάνομαι, φθάνω στό τέλος μου)

ἐδεόμην: α' ἐν. πρ. ὄριστ. Παρατ. τοῦ ρ. δέομαι (= χρειάζομαι, ἔχω ἀνάγκη)

ἐντυγχάνοιμεν: α' πληθ. πρ. Εὐκτ. Ἔνεστ. τοῦ ρ. ἐντυγχάνω (= συναντῶ)

«ὕει μὲν Ζεὺς»: «βρέχει ὁ Θεός», ἀπό τό γνωστό ποίημα τοῦ Ἄλκαιοῦ.

ὑετῶ· ὑετός: βροχή

ἐκάς: μακριά

δυσκόλῳ· δύσκολος: ἰδιότροπος

ὄρθρον βαθέος: λίαν πρωί, ἄγρια χαράμματα

οἰμῶξει: β' ἐν. πρ. ὄριστ. Μέλλ. τοῦ ρ. οἰμῶζω (Μέλλ. οἰμῶξομαι): θρηνῶ, κλαίω, ὀδύρομαι.

ἔπαισεν ἄν: (τόν) χτυποῦσε. Παίω: χτυπῶ, δέρνω.

Υποθετικοί λόγοι

ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εισάγονται με τούς συνδέσμους *εἰ, εἰάν, ἂν, ἤν*. Ἡ υποθετική πρόταση (ὑπόθεση) μαζί με τήν πρόταση πού προσδιορίζει (ἀπόδοση) ἀποτελοῦν τόν λεγόμενο *υποθετικό λόγο*.

Τά εἶδη τῶν υποθετικῶν λόγων εἶναι:

- **α' εἶδος:** Τό ὑποτιθέμενο λαμβάνεται ὡς *πραγματικό*. Ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ τό *εἰ+Ὀριστική*, καί ἡ ἀπόδοση *καθ' οἰανδήποτε ἔγκλιση*, π.χ. «*εἰ βούλει, μένε*».
- **β' εἶδος:** Τό ὑποτιθέμενο εἶναι *ἀντίθετο τοῦ πραγματικοῦ*. Ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ τό *εἰ+Ὀριστική ἱστορικοῦ χρόνου*, καί ἡ ἀπόδοση μέ *δυνητική Ὀριστική*, π.χ. «*φῶς εἰ μή εἶχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν*».
- **γ' εἶδος:** Τό ὑποτιθέμενο εἶναι *μιᾶ ἀπλή σκέψη τοῦ λέγοντος*. Ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ τό *εἰ+Εὐκτική* καί ἡ ἀπόδοση μέ *δυνητική Εὐκτική*, π.χ. «*οὐκ ἂν τις ζῶη, εἰ μή τρέφοιτο*».
- **δ' εἶδος:** Τό ὑποτιθέμενο εἶναι *κάτι τό προσδοκώμενο ἢ τό ἀορίστως ἐπαναλαμβανόμενο*. Καί στίς δύο περιπτώσεις ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ: *εἰάν, ἂν, ἤν+Ἰποτακτική*.

Ἡ ἀπόδοση

1. Ὄταν τό ὑποτιθέμενο εἶναι *κάτι τό προσδοκώμενο* ἐκφέρεται μέ *Μέλλοντα ἢ μελλοντική ἔκφραση* (συνήθως Προστακτική), π.χ.: «*ἤν κακοῖσι συμμίσηγης, ἀπολεῖς καί τόν εόντα νόον*».
2. Ὄταν τό ὑποτιθέμενο εἶναι *κάτι τό ἀορίστως ἐπαναλαμβανόμενο*, ἡ ἀπόδοση ἐκφέρεται μέ *Ὀριστική Ἐνεστώτα*, ἢ ἔκφραση πού ἀντιστοιχεῖ σέ *Ἐνεστώτα*, π.χ.: «*Ἦν ἐγγύς ἔλθη θάνατος, οὐδεῖς βούλεται θνήσκειν*».

Σημείωση: Ὄταν ἡ ἐπανάληψη ἀναφέρεται στό παρελθόν, τότε ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ *εἰ+Εὐκτική ἐπανάληπτική*, ἡ δέ ἀπόδοση μέ *Ὀριστική Παρατατικού ἢ Ἀορίστου*, μετά τοῦ *ἂν*, π.χ. «*εἰ τις αὐτῷ δοκοῖη βλακεύειν, ἔπαισεν ἂν*».

ΔΟΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ

Συνάπτεται μέ *ρήματα* —κι ὄχι μέ *ὀνόματα*— καί φανερώνει τό πρόσωπο γιά τό ὁποῖο ὑπάρχει ἢ γίνεται *κάτι*.

1. **Δοτική προσωπική.** Συνάπτεται μέ *ρήματα ἀπρόσωπα ἢ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις*, π.χ. «*Ἐμοῖ δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεύδειν*».
2. **Δοτική προσωπική κτητική.** Τίθεται μέ *τά ρήματα εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω* καί φανερώνει τόν κτήτορα, π.χ. «*Ἔστι μοι χρήματα*» (ἔχω χρήματα).

3. **Δοτική χαριστική ή αντιχαριστική.** Φανερώνει τό πρόσωπο πρὸς χάριν τοῦ ὁποίου (ἢ πρὸς βλάβην τοῦ ὁποίου) γίνεται κάτι, π.χ. «στράτευμα συνελέγετο τῷ Κύρῳ».
4. **Δοτική ἠθική.** Φανερώνει τό πρόσωπο πρὸς χαράν ἢ πρὸς λύπην τοῦ ὁποίου γίνεται κάτι, π.χ. «Ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος».
5. **Δοτική τοῦ κρίνοντος προσώπου (ἢ τῆς ἀναφορᾶς).** Φανερώνει τό πρόσωπο σύμφωνα μέ τήν κρίση τοῦ ὁποίου ἢ σχετικὰ μέ τό ὁποῖο ἰσχύει κάτι, π.χ. «καί-τοι σ' ἐγὼ ἐτίμησα τοῖς φρονοῦσιν εὖ».
6. **Δοτική τοῦ ἐνεργοῦντος προσώπου (ἢ ποιητικό αἶτιο).** Ταυτίζεται μέ τό ποιητικό αἶτιο κατὰ Δοτική (δές καί στούς ἐμπρόθετους προσδιορισμούς, τήν ἀναφορά στό ποιητικό αἶτιο).
7. **Δοτική τῆς συμπλαθείας.** Φανερώνει τό πρόσωπο πού συμμετέχει σέ ὄ,τι ἐκφράζει τό ρῆμα, π.χ. «Διέφθαρτο τῷ Κροίσῳ ἡ ἐλπίς».

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Οι ασκήσεις αυτές δέν ἔχουν σκοπό νά δώσουν ἔτοιμη, μασημένη τροφή στόν μαθητή (ὅπως γίνεται δυστυχῶς μέ τά «κρατικά» λυσάρια ἀσκήσεων μαθηματικῶν): μιά τέτοια πρακτική ἐμποδίζει τόν μαθητή νά αὐτενεργήσει καί καταλήγει τελικά νά τοῦ προσφέρει τό «ψάρι» ἀντί νά τόν μάθῃ νά «ψαρεύῃ». Οἱ ἄλλυτες λοιπόν αυτές ασκήσεις ἔχουν ὡς κύριο σκοπό τους νά προσανατολίσουν τόν μαθητή πρός ὀρθές κατευθύνσεις καί νά ἐστιάσουν τήν προσοχή του στά κατά περίπτωση διδασκόμενα συντακτικά φαινόμενα.

ΑΠΡΟΣΩΠΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

α) Ποιά είναι τὰ ὑποκείμενα τῶν παρακάτω ἀπρὸς ὄψιν:

(οὐ) χρῆ:

(οὐ) δοκεῖ:

χρῆναι:

εἰκός ἐστι:

ἐνδέχεται:

(οὐκ) ἔστι:

χαλεπὸν ἐστίν:

ἔξόν:

(οὐ) δοκεῖ:

προσῆκειν:

(οὐκ) ἔδει

ἄξιόν ἐστιν:

(οὐκ) ἔστιν:

β) Ποιά είναι τὰ ὑποκείμενα τῶν παρακάτω ἀπαρέμφατων:

διατρίβειν:

ὀργίζεσθαι:

φοιτᾶν:

ἐγερθῆναι:

καθεύδειν:

ἐσθίειν, πίνειν, καθεύδειν*:

ἀκούειν:

τρέφειν, παιδεύειν:

φοιτᾶν:

σκοπεῖν:

ποιεῖσθαι:

μακαρίζειν:

μένειν:

* Σημειωτέον ὅτι τὰ τρία αὐτὰ ἀπαρέμφατα εἶναι ἀντικείμενα τοῦ ρήματος «μέλει».

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Νά καταγραφούν ὅλα τὰ ἀντικείμενα τοῦ κωμικογραφήματος, καθὼς καὶ τὰ ρήματα ἢ οἱ ρηματικοὶ τύποι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐξαρτῶνται, π.χ. ὑμᾶς: ἄντικ. τοῦ ρ. συνήγαγον.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

Νά αναγνωρισθῶν συντακτικά οἱ λέξεις:

κατάμεστον:

μέγα:

σκόλια:

αὐθεντικοί:

ἀνυπόδητοι, ἀχίτωνες:

παλλακίς:

κρονόληροι:

«κονδόν»:

τῶν ἐπιχωρίων:

δρομαῖος:

πρότερος:

ὑπτιος:

ἄλλαι, ἄλλαι:

ἀξιόποινον:

ἠφαιστειον:

τί:

**«στάσιν τοῦ Νίκα», «Μαραθῶνι μάχην»,
«ναυμαχίαν τήν ἐν Σαλαμῖνι»:**

τιμιώτερον:

μέγα:

ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

Ποιό είναι τό ὑποκείμενο τῶν παρακάτω κατηγορηματικῶν μεταχῶν καί μέ ποιό ρῆμα συντάσσεται ἢ κάθε μιά ἀπ' αὐτές;

ῶν:

ἀπιῶν:

ὄρῶν:

βαδίζουσας:

λέγων:

λοιδορουμένη:

λέγουσα:

ἐρῶν:

οὔσα:

ἀπιῶν:

τρέχων:

ἀκούσασα:

λέγοντος:

καθεστηκυῖαν:

ΛΟΙΠΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ

Νά αναγνωρισθῶν συντακτικά οἱ παρακάτω μετοχές:

βραδυπορῶν:

θορυβῶν:

(οὐκ) ἔῶν:

καπνίζων:

διατρίβουσα:

πλήθουσαν:

περιπατῶν:

στρέφων:

ἀναθρόσκοντα:

(ὡς) ἐπισκευομένῳ:

χωρήσας, βλέψας:

καπνίζοντα:

ληφθείς:

ἀφροντιστῶν:

(ὡς) ἐξειργασμένος:

(μή) κολάζοντες:

δρῶσαν:

ἐκπεπληγμένου:

προσψάσας:

ῶν:

χρώμενος:

οὔσης:

ἀναγκαζομένης:

ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Νά αναγνωρισθῶν συντακτικά οἱ παρακάτω λέξεις:

ὀρθέ:

ὠχρά:

ιερά:

ἐρυθρός:

σοφός:

μάγος:

ὄρθιε:

ὠχρά:

Ἄμαζόνιον:

«ἐν τοῖς ὕδασιν»:

Μανιτοῦ:

«Τάυρου ἐρυθροῦ»:

πᾶσιν:

ὠχρῶ:

μέση:

ἐρήμφ, ἀβάτω, ἀνύδρω:

ὄξει:

ὁ Θεός:

ἀπάντων:

«ταῦρος ἐρυθρός»:

«τοῦ ἐρυθροῦ τάυρου»:

ἐλαφρᾶ:

ὄξει:

ὁ τάλας:

μέγαν:

Η ΓΕΝΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

Νά χαρακτηρισθοῦν συντακτικά οἱ παρακάτω γενικές:

τῶν ὀχημάτων:

ἡμῶν:

Ἰωκυθοῦ:

τῆς χελώνης:

ἀμαξῶν:

ἐπαίνου:

ψόγου:

Ἰωκυθοῦ:

ἐκείνου:

γλώττης:

ἀμάξης:

ἐχιδνῶν:

χαλκοῦ:

ὕμων:

ὕβρεως, βλακειάς:

ῶν:

Νά αναγνωρισθοῦν συντακτικά οἱ λέξεις:

τοῖς νόμοις:

τοῖς ἀνόμοις:

τοῦνομα:

τήν φύην:

τήν εἰδήν:

ίππεύειν, πυροβολεῖν:

τήν ἐπίκλησιν:

ταῖς ἐξουσίαις:

τό δέμας:

τήν μορφήν:

χερσίν, ποσίν:

τοῖς νόμοις:

ἡμῖν:

σοι:

ἡμῖν:

τάς χεῖρας:

τό εὖρος:

τό μήκος:

τήν γεῦσιν:

τήν ὀσμήν:

τῷ σαλωνίῳ:

τῇ ὄψει:

γυῖα:

τάς χεῖρας:

ἰδεῖν:

Κεοβέρῳ:

ὀνόματι:

μάχαν:

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Νά αναγνωρισθῶν συντακτικά οἱ λέξεις:

ἡμέραν:

Αἰγάλεω:

(τετάρτην) ἡμέραν:

ἤδη:

τοῖς γεγενημένοις:

τοῦ ἀδικήματος:

ὁ,τι:

λιμῶ:

τοῦτο:

ὁμοίως:

ποῦ:

ἠδέως:

λίθω:

οἷς:

τῆδε:

βία:

ταύτη:

ἧ:

πολλῶ:

μεῖζον:

πρόσθεν:

ὡς τάχιστα:

τῆς νυκτός:

βία:

πάνυ:

πανταχοῦ:

νῦν:

τῆς ὥρας:

τρόπῳ:

ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Ἐφ' ὅσον στό κωμικογράφημα χρησιμοποιοῦνται ἀποκλειστικά καί μόνον ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί, εἶναι προφανές ὅτι οποιαδήποτε περαιτέρω ἀναφορά εἶναι περιττή. Ἀρκεῖ νά χαρακτηρισθoύν.

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Νά αναγνωρισθῶν συντακτικά οἱ παρακάτω προτάσεις:

«πῶς τοῦτο μεταγλωττίζεται»:

«ὡς τό “φιλοκαλοῦμεν” μεταγλωττίζεται»:

«εἰ ἔχεις εἰπεῖν»:

«ὅς ἂν θορυβῆ»»:

«ὅτι οὐ δύναται παρασχεῖν σοι»:

«ὅπερ ζητεῖς»:

«ἵνα αὐτός ἴδω»:

«ὥστε ἰδεῖν ἡμᾶς τά ἐν αὐτῷ»:

«ὃ ποιεῖ»:

«μή ὑπό τοῦ διδασκάλου φωραθῆ
συμπράττων ἡμῖν»:

(καί) «ἐκβληθῆ τῆς αἰθούσης»:

«ὡς μαμμάκυθος εἰμι»:

«ἐπειδή οὐ βούλομαι συνδραμεῖν
αὐτῷ ἀντιγράφοντι»:

«εἰ τις τῶν μαθητῶν δύναται λαθεῖν
σε τόν Κέρβερον»:

«Ὡστε Γκιώκας οὐκ ἐμέ...»:

(ἀλλά) «σε διαβάλλει φάσκων...»:

«ὡς μαμμάκυθος εἶ»:

«πρίν με ὀργῆς μεστῶσαι λέγων»:

«ὅτι φιλαλήθης εἶ σύ»:

«ὅστις Κέρβερόν μ' ὠνόμασας»:

«ἵνα δ' εἰδῆς»:

«ὅσον τιμῷ τήν ἀλήθειαν»:

«ὡς μεταγλωττίζεται τό “φιλοκαλοῦμεν”»:

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Νά χαρακτηρισθοῦν οἱ παρακάτω ὑποθετικοὶ λόγοι:

«εἰ τῶν τροχῶν τις ἐρράγη, ὄλωλα»:

«εἰ ὄντως ἐστέ, βοηθεῖτε»:

«εἰ γὰρ γρυῖλον εἶχον, οὐκ ἂν ἐδεόμην ὑμῶν»:

«εἰ τινι ἐντυγχάνοιμεν τῶν παροικούντων,
εὕροιμεν ἂν τό ζητούμενον»:

«εἰ σῶφρον ἦν,
οὐκ ἂν ἐπορευόμην ἐν ὑετῷ καὶ νυκτί»:

«ἦν τινι νοῦς μή ἦ, εἰσὶν αὐτῷ πόδες»:

«ἐάν τοῖς θεοῖς πιστεύης καὶ τὰς ἐντολάς τηρῆς,
καὶ γρυῖλον εὕρισκεις»:

«εἰ αἰτιοῖην, παράσχοι ἂν ὁ τοῦ οἴκου δεσπότης»:

«ἂν δυσκόλω τινὶ ἐντύχω, ...»:¹

«ἐάν κρούσω τὴν θύραν, ἀνοιγήσεται»:

«ἐπὶ δ' εἶπω²: “γρυῖλος οὐκ ἔστι μοι”,
τί λέξει πρὸς ταῦτα»:

«... ἴσως ἐρεῖ: “Οὐκ... οἰμώξει”»:³

«ἐάν μὴ ὡς τάχιστ' ἀπέλθης, οἰμώξει»:

«εἰ τις αὐτῷ κρούοι τὴν θύραν, ἔπαισεν ἂν»:

1. ἡ ἀπόδοση ἐλλείπει.

2. χρονικοῦποθετικὴ πρόταση.

3. ἡ ὑπόθεση ἐλλείπει.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ¹

ή

οί βλαβερές συνέπειες του «μονοτονικού»

✱

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΔΟΧΗ του πολυτονικού που χρησιμοποιείται στο παρόν συντακτικό, θά θέλαμε νά κάνουμε τίς ἐξῆς διευκρινίσεις:

Εἶναι καιρός πιά, χωρίς προκαταλήψεις (πολιτικές καί κομματικές ὡς ἐπί τό πλεῖστον), νά ἀντιμετωπίσουμε τό ζήτημα τοῦ πῶς πρέπει νά γράφουμε τήν γλῶσσα μας. Αὐτό σημαίνει ὅτι πρέπει, μέσα ἀπό μιά διεξοδική συζήτηση, οἱ πνευματικοί ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ τόπου (κι ὄχι οἱ ἔμποροι, οἱ διαφημιστές ἢ οἱ τεχνοκράτες²) νά καθορίσουν ποιά κριτήρια πρέπει νά λάβουν ὑπ' ὄψη τους.

Οἱ ἀπαντήσεις οὐσιαστικά εἶναι τρεῖς: εἴτε κριτήρια φωνητικῆς πιστότητας, εἴτε «ἱστορικά», εἴτε κριτήρια κατανόησης τῆς γραφομένης γλώσσας (πού ἐν μέρει, ἀλλ' ὄχι πλήρως, συμπίπτουν μέ τά «ἱστορικά»).

Καί ὡς πρός μέν τήν πρώτη λύση (φωνητική ὀρθογραφία) νομίζουμε ὅτι οἱ συνεπεῖς ὁπαδοί της εἶναι λίγοι, καί τά ἐπιχειρήματά τους σαθρά καί ὑπεραπλουστευτικά. Αὐτό ὅμως δέν ἐμποδίζει καί τούς διαφορετικῶν ἀπόψεων ὁπαδούς τῆς Γραμματικῆς τοῦ Τριανταφυλλίδη νά γράφουν «τό δάσκαλο», «τό θεό», «τή γνώμη» κ.λπ. ἀκολουθώντας σ' αὐτό τό σημεῖο τίς ἐπιταγές τῆς φωνητικῆς ὀρθογραφίας. Τό ὅτι πρόκειται γιά ἀποσπασματική καί νόθα λύση, πού μᾶλλον περιπλέκει, παρά ἀπλοποιεῖ τά πράγματα, φαίνεται ἀπό τό γεγονός ὅτι δέν γράφουν —κατά λογική ἀκολουθία— καί «τό γκαϊρό», «τό μπατέρα», «τό γκόζμο», ὅπως θά ἀπαιτοῦσε μιά συνεπής περί «φωνητικῆς ὀρθογραφίας» ἀντίληψη. Ἐφοῦ λοιπόν σέ τέτοιου εἴδους περιπτώσεις ὑπακούουν στίς ἐπιταγές τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας, καί ἀναπαράγουν —ὀρθότατα— τύπους τοῦ ἄρθρου πού δέν ἀκούγονται στήν προφορική ὁμιλία (τόν καιρό, τόν πατέρα, τόν κόσμο), γιατί δέν ἐπεκτείνουν τήν λογική αὐτή καί σέ περιπτώσεις ὅπως «τό δάσκαλο», «τό θεό» (δηλαδή νά γράφουν: τόν δάσκαλο, τόν θεό) κ.τ.τ.; Εἶναι ἄξιον ἀπορίας.

Τίς ἀρχές αὐτῆς τῆς ἰδιότυπης μίξης φωνητικῆς καί ἱστορικῆς ὀρθογραφίας ἀκολουθοῦν καί στήν περίπτωση τῶν ρημάτων πού —ἀνεξαρτήτως ἐγκλίσεως— τά γράφουν μέ ει (παρέχει, παράσχει κ.τ.τ.). Ἐμποδίζουν ἔτσι τόν μαθητή νά βλέπη ἀποτυπωμένη στό χαρτί τήν διαφορά μεταξύ Ὀριστικῆς καί Ὑποτακτικῆς, παρ' ὅλο πού καί οἱ δύο ἐγκλίσεις ὑπάρχουν ὡς γραμματικές - λογικές κατηγορίες στήν νέα ἑλληνική. Τό πρόβλημα πού δημιουργεῖται ἐδῶ εἶναι τῆς ἴδιας τάξης μέ αὐτό πού θά δημιουργοῦνταν ἂν ἐξωμιώναμε ὀρθογραφικά τό «δημιουργεῖται» μέ τό «δημιουργεῖτε», τό «βιάζομαι» μέ τό «βιάζομαι» κ.ο.κ. Καί στίς δύο περιπτώσεις, ἐμποδίζουμε —στό ὄνομα τῆς ἀπλοποίησης— τήν κατανόηση τῆς γραφομένης γλώσσας, καί στρώνουμε τό

1. Δηλαδή ὁ κειμενογράφος, γιατί ὁ σχεδιαστής διατηρεῖ τίς —θεμιτές— ἀντιρρήσεις του.

2. Ὅλοι αὐτοί μεταχειρίζονται τήν ἑλληνική γλῶσσα, περίπου σάν νά εἶναι πατσαβούρα (ἄς μέ συγχωρῶσιν οἱ λίγοι εὐαίσθητοι ἐπαγγελματίες πού δέν ἀνήκουν στόν κανόνα).

ἔδαφος γιά παντοειδεῖς συγχύσεις. Παρόμοια πράγματα (νά μπορούσε νά πῆ κανεῖς γιά τήν κατάργηση τῆς ὑπογεγραμμένης στήν δοτική (πρόξενο πολλῶν συγχύσεων καί στρεβλώσεων), τήν κατάργηση τῆς δασείας (πού ἂν ἀκολουθήσουμε τήν λογική πού ἐπιβάλλει τήν γραφή «τόν καιρό», πρέπει νά τήν διατηρήσουμε ἀφοῦ ἐπιπροσθέτως ἔχει ἀφήσει τά ἴχνη της σέ λέξεις ὅπως «ἀφίνω», «ἀφοῦ», «καθημερινά», «καθένας» κ.λπ.), τήν «ἀπλούστευση» τῆς ὀρθογραφίας πολλῶν λέξεων (π.χ. φτιάζω ἀντί φτειάζω —ἐκ τοῦ εὐθειάζω) κ.λπ.

Ἄν χρησιμοποιηθῆ ὡς κριτήριο ὄχι ἀπλῶς ἡ «ἵστορία» (ἡ ὁποία σέ πολλές περιπτώσεις, καί ἀπό πολλούς, ἐκλαμβάνεται περίπου ὡς διατηρητέο μουσειακό εἶδος), ἀλλά ἡ κατανόηση —μέσω τῆς ὀρθογραφίας— τῆς γλώσσας, τότε θά μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἔχουμε κάνει ἕνα βῆμα, ὄχι πρὸς τά πίσω, ἀλλά πρὸς τά μπρός. Γιατί τό ζητούμενο εἶναι ἡ ὄξυνση τοῦ πνεύματος τῶν μαθητῶν καί ἡ καλλιέργεια τῆς εὐαισθησίας τους, καί μέσα ἀπό τήν γλώσσα. Ὅλα τ' ἄλλα εἶναι ἀπλῶς προσχήματα, καί δέν μᾶς ἀφοροῦν.

Δέν εἶναι ἐγχείρημα εὐκόλο τό νά προσπαθήσει κανείς, μέ τή βοήθεια τῆς γραμματικῆς καί τῶν εἰκόνων, νά ζωντανέψει μιὰ γλῶσσα ὅπως τά ἀρχαῖα ἑλληνικά, δηλαδή μιὰ γλῶσσα νεκρή. Ἄφοῦ δέν θά μπορούσαμε ποτέ νά συνομιλήσουμε μέ τόν Σωκράτη, μιὰ παθητική γνώση τῆς γλώσσας του ἀρκεῖ. Μᾶς ἀρκεῖ ν' ἀκοῦμε. Ἡ μετατροπή τῆς παθητικῆς γνώσης σέ ἐνεργητική μπορεῖ νά ἔχει νόημα μόνο σάν παιχνίδι.

Τό διδακτικό παιχνίδι (καί κάθε παιχνίδι ἐμπεριέχει μιὰ ἐκπαιδευτική πρακτική, ἀκόμα καί ἂν αὐτή δέν εἶναι ἄλλη ἀπό τήν πρακτική τῆς ἐκμάθησής του) πού μᾶς προτείνουν οἱ δημιουργοί αὐτοῦ τοῦ εὐθυμου βιβλίου ἀποσκοπεῖ στό νά μάθουν οἱ μαθητές ν' ἀναγνωρίζουν τά βασικά συντακτικά φαινόμενα τῆς ἀρχαίας σ' ἓνα λόγο πού μπορούν εὐκόλα νά τόν οἰκειοποιηθοῦν ἀκριβῶς ἐπειδή τούς εἶναι οἰκεῖες οἱ καταστάσεις πού περιγράφει.

*(Σχόλιο τοῦ Σπύρου Μοσχονᾶ—Καθημερινή,
7 Δεκεμβρίου 1993— γιά τήν πρώτη ἐκδοση τοῦ βιβλίου)*

Ἡ μακέτα στο ἐξώφυλλο εἶναι του Γιάννη Λεκκού